Åtvidabergs kommun

# Riktlinjer för ekonomiskt bistånd

Åtvidabergs kommun

Ärendenummer: SMN 2024/25, 2024/42 KS 2026/504
Antagen: Sociala myndighetsnämnden § 83, 2025-06-12, Kommunstyrelsen § 44
Reviderad: 2025-06-12, 2026-08-04
Dokumentansvarig förvaltning: Vård- och omsorgsförvaltningen
Dokumentet gäller för: Vård- och omsorgsförvaltningen

# Innehåll

**Begreppsdefinition** **5**
**1. Inledning** **7**
**2. Utgångspunkter för arbetet med ekonomiskt bistånd** **7**
2.1 Rätten till bistånd enligt 12 kap. SoL 7
2.2 Vägledning till egen försörjning och aktivitetskrav 8
2.2.1 Heltidsaktivering 8
2.3 Utredning och dokumentation 9
2.3.1 Hembesök 9
2.3.2 Individens ansvar att medverka till utredningen 9
2.3.3 Individens ansvar att medverka till sin försörjning 10
2.3.4 Inkomst- och beräkningsperiod 11
2.4 Felaktiga utbetalningar och återkrav 11
2.4.1 Polisanmälan och återkrav 12
2.4.2 Myndighetsgemensam underrättelseskyldighet 12
2.5 Samverkan med andra myndigheter 13
2.6 Barnrättsperspektiv och barnkonsekvensanalyser 13
2.7 Anmälan om oro för barn 13
2.8 Anmälan om god man eller förvaltare 13
2.9 Förmedlingsmedel 14
2.10 Jämställdhetsperspektiv 14
2.11 Våld i nära relationer 14
**3. Olika gruppers rätt till ekonomiskt bistånd** **15**
3.1 Gifta och sambor 15
3.2 Barn och ungdomar 15
3.2.1 Skolungdomar i eget hushåll 16
3.3 Utländska medborgare 16
3.3.1 Personer med tidsbegränsat uppehållstillstånd 17
3.3.2 Personer som saknar uppehållstillstånd eller uppehållsrätt i Sverige 17
3.4 Personer som vistas på annan ort 17
3.5 Personer som befinner sig i en akut nödsituation 17
3.5.1 Akut nödbistånd under pågående biståndsperiod 18
3.6 Inskrivna på sjukhus, behandlingshem eller anstalt 18
3.6.1 Boendekostnad 19
**4. Krav på att bidra till sin försörjning utifrån förmåga** **19**
4.1 Arbetsföra 19
4.2 Nyanlända 20
4.3 Personer med ohälsa och arbetshinder av sociala skäl 20
4.3.1 Personer med nedsatt eller outredd arbetsförmåga 20

4.3.2 Personer med missbruksproblematik 21
4.4 Studerande 21
4.4.1 SFI 22
4.4.2 Studier på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå 22
4.4.3 Ungdomar under 21 år 22
4.4.4 Studerande utan rätt till studiemedel 23
4.4.5 Studerande som deltar i arbetsmarknadsinsatser eller arbetsmarknadspolitiska program 23
4.4.6 Studerande med biståndsbehov under ferier 23
4.5 Företagare 24
4.5.1. Start av företag 24
4.6 Föräldralediga 24
4.7 Pensionärer 24
4.8 Personer med tillgångar 25
4.8.1 Faktiska tillgångar 25
4.8.2 Hemmavarande barn och skolungdomars inkomster 25
4.8.3 Bil och andra lätt realiserbara tillgångar 25
4.8.4 Bostad 26
4.8.5 Rådrum för att sälja bostad 27
**5 Försörjningsstöd 27**
5.1 Skäl att beräkna riksnormen till en högre eller lägre nivå 27
5.2 Boendekostnad 28
5.2.1 Utredning av faktisk boendekostnad 28
5.2.2 Skälig boendekostnad 29
5.2.3 Skälig boendeyta 29
5.2.4 Tvättkostnad och vattenförbrukning 30
5.2.5 Andrahands- och inneboendekontrakt 30
5.2.6 Egenägd bostad 31
5.2.7 Servicebostad eller bosocialt kontrakt 31
5.2.8 Byte till dyrare bostad 32
5.2.9 Rådrum för att sänka boendekostnad 32
5.2.10 Bistånd till ungdomar för hyresdel eller eget boende 33
5.2.11 Tillfälligt boende 33
5.2.12 Skälig kostnad för tillfälligt boende 34
5.3 Hushållsel 34
5.4 Hemförsäkring 35
5.5 Arbetsresor 36
5.6 Medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa 36
**6 Bistånd till livsföring i övrigt 37**
6.1 Hälso- och sjukvård 37

6.1.1 Läkemedel 37
6.1.2 Ortopedtekniska hjälpmedel 37
6.2 Tandvård 37
6.2.1 Akut tandvård 38
6.2.2 Icke akut tandvård 38
6.2.3 Förebyggande tandvård 38
6.3 Glasögon 38
6.4 Internetuppkoppling 39
6.5 Hemutrustning 39
6.5.1 Specifik hemutrustning 39
6.5.2 TV och dator 40
6.5.3 Full hemutrustning 41
6.6 Spädbarnsutrustning 41
6.7 Kostnader för flytt, magasinering och sanering 41
6.8 Bilkostnad 42
6.9 Lokala resor utöver arbetsresor 42
6.10 Umgängesresor 43
6.11 Körkort 43
6.12 Rekreation samt utgifter vid ferier, högtider och bemärkelsedagar 43
6.13 Fritidsutrustning till barn och skolungdomar 44
6.13.1 Fritidskortet 44
6.14 Kostnader för kommunal service, juridisk hjälp samt övriga avgifter 45
6.14.1 Avgifter för kommunal service och omsorg 45
6.14.2 Avgifter för juridisk hjälp 45
6.14.3 Ansökningsavgifter för uppehållstillstånd och medborgarskap 45
6.14.4 Legitimation och bankavgift 45
6.14.5 Övriga avgifter 45
6.15 Begravningskostnad 46
6.15.1 Begravningskostnad för asylsökande 46
6.15.2 Resa till begravning 46
6.16 Skulder 46
6.16.1 Hyres- och elskulder 47
6.16.2 Övriga skulder 47

# Begreppsdefinition

| | |
|---|---|
| *Individ* | Individ används som ett samlat begrepp för alla som söker eller får insatser från socialtjänsten |
| *Nätverk* | Nätverk är en term som används för att beskriva personer som har en relation till individen och som kan vara involverade i individens liv och välbefinnande. Nätverk kan vara familjemedlemmar, släktingar, vänner eller andra personer som individen har en nära anknytning till och som spelar en viktig roll i individens liv. |
| *Socialt arbete* | Socialtjänsten utför socialt arbete genom att hjälpa och stödja individer som möter olika utmaningar och svårigheter i sina liv och kan innefatta olika typer av insatser som ska förbättra individens livssituation och främja positiva förändringar. |
| *Myndighets-utövning* | Myndighetsutövning inkluderar alla fall då en myndighet bestämmer över en individ. Inom socialtjänsten sker myndighetsutövning när socialsekreterare fattar beslut om bistånd. |
| *Ekonomiskt bistånd* | Ekonomiskt bistånd är ett stöd som individen kan ansöka om vid försörjningsproblematik. Ekonomiskt bistånd består av försörjningsstöd och bistånd till levnadskostnader i övrigt. Regler om hur ekonomiskt bistånd handläggs och beräknas finns i socialtjänstlagen SoL. |
| *Försörjnings-stöd och riksnorm* | Försörjningsstödet ska tillgodose hushållets mer regelbundna utgifter per månad och består av riksnormen och av fem kostnadsposter som ligger utanför riksnormen. *Riksnormen* gäller för hela landet och är en miniminivå för de behov som riksnormen ska täcka. Riksnormen innehåller kostnader för livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning och telefon. Försörjningsstödets andra del består av faktiska skäliga kostnader för boende, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor, fackförening och a-kassa. Vad som är skäligt för dessa kostnader kan till exempel variera beroende på var och hur man bor. |
| *Arbetsplan* | Individens plan för självförsörjning. Ett dokument som upprättas av handläggare och individen tillsammans och innehåller mål och aktiviteter som individen behöver följa för att vara berättigad ekonomiskt bistånd. |
| *SIP* | Samordnad individuell plan (SIP)[1] är ett dokument och ett verktyg för samverkan, som ger en samlad beskrivning av individens pågående och planerade vård- och omsorgsinsatser. |
| *Boende-sökarlista* | Blankett som används för redovisning av tagna kontakter med hyresvärdar. Fylls i av individen. Används vid utredning gällande bosocial insats och/eller bistånd till tillfälligt boende. |
| *Bosocialt kontrakt/ bosocial insats* | Andrahandskontrakt för en lägenhet där kommunen (socialtjänsten) står på förstahandskontraktet och i sin tur hyr ut till individen. Socialtjänsten utför regelbunden tillsyn för att säkerställa lägenhetens skick samt kontrollera hyresbetalning. Insatsen är i normalfallet kopplad till andra stödinsatser såsom kontakt med behandlare eller boendestöd. |
| *Service-bostad* | Insats enligt lagen om stöd och service (LSS). För individer som är i behov av stöd i vardagen. Individen hyr sin egen lägenhet i andrahand av kommunen (socialtjänsten). Personal finns tillgänglig dygnet runt i intilliggande servicelägenhet. |

[1] Bestämmelser om SIP fördes in i socialtjänstlagen (SFS 2001:453, lagändring SFS 2023:313) och hälso- och sjukvårdslagen (SFS 2017:30, lagändring SFS 2023:191) år 2010.

| | |
|---|---|
| *Tillfälligt boende* | I akuta situationer, för att ordna tak över huvudet för individer som hamnat i nöd och saknar andra möjligheter, kan tillfälligt boende bekostas och beviljas som bistånd. Det kan exempelvis vara i form av en campingstuga, hotell eller nyttjande av en lägenhet som Åtvidabergs kommun eller någon samverkande kommuns socialtjänst förfogar över. |
| *Stickprovs-kontroll* | Sedan införandet av e-ansökan genomförs varje månad slumpvisa stickprovskontroller bland alla hushåll som löpande ansöker om ekonomiskt bistånd. När individen väljs ut för stickprov görs utökade kontroller av underlag, folkbokföring, fordonsinnehav, deklarationsuppgifter mm. |
| *Boende-kostnads-norm* | Försäkringskassan ska varje år enligt 4 § 4 bostadsbidragsförordningen (1993:739) beräkna genomsnittlig och högsta godtagbara boendekostnad. Från denna beräkning används den genomsnittliga boendekostnaden för kommuner av samma storlek som Åtvidaberg som norm för att bedöma skälig boendekostnad. |
| *Grund-utredning* | En mer omfattande social utredning som görs med individen vid första tillfället som denne ansöker om ekonomiskt bistånd. Omfattar normalt sett ett nybesök och en rad kontroller av underlag och uppgifter. |
| *Handläggare* | Socialsekreterare som arbetar med handläggning av ekonomiskt bistånd och individens plan mot självförsörjning. |
| *Barnkonsekvensanalys* | Barnkonsekvensanalys är en tankemodell och metod som används för att definiera barns bästa och för att trygga att deras rättigheter beaktas i beslutsfattandet. I denna kontext handlar det om att analysera och beskriva hur barnets rättigheter tillgodoses vid ett bifalls- respektive avslagsbeslut. |
| *Dosdispension* | Systemet med dosdispenserade läkemedel innebär att patienten får sina förskrivna läkemedel förpackade (dispenserade) i små påsar enligt läkarens ordination. Det är vanligtvis en påse för varje doseringstillfälle, oftast för två veckor i taget. |
| *Långtids-beroende* | Definitionen av långvarigt biståndsbehov är när ett hushåll har fått bistånd minst tio månader under kalenderåret[2]. |
| *Nyansökan* | Den första ansökan om ekonomiskt bistånd som individen gör. Nyansökan utreds genom en så kallad grundutredning. |
| *Månads-ansökan* | Efterföljande ansökningar som individen lämnar och som utreds månadsvis. |

[2] Ekonomiskt bistånd årsstatistik 2008, Socialstyrelsen 2009

# 1. Inledning

Kommunstyrelsens övergripande uppdrag är att tillgodose kommuninvånarnas rätt till egen försörjning och social trygghet. Detta görs genom att hjälpa människor att finna vägar till egen försörjning och att pröva rätten till ekonomiskt bistånd under den tid som målet om självförsörjning ännu inte är uppnått. Handläggningen av ekonomiskt bistånd ska vara enhetlig. Det gäller såväl bidragsnivåer som bedömningsgrunder. Syftet med dokumentet är att ange den politiska ambitionen och riktningen i Åtvidabergs kommun.

Rätten till ekonomiskt bistånd regleras i socialtjänstlagen (SoL) och rättspraxis. Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1, härefter Socialstyrelsens allmänna råd) och Socialstyrelsens handbok om ekonomiskt bistånd ger stöd i tolkningen av det nationella regelverket. Kommunstyrelsens Riktlinjer för ekonomiskt bistånd kompletterar lagar och rättspraxis och ska så långt det är möjligt forma bedömning och myndighetsutövning gällande ekonomiskt bistånd för att möta de lokala förutsättningar och villkor som kommuninvånarna i Åtvidaberg lever under.

Arbetet med ekonomiskt bistånd omfattar två delar: att bedöma rätten till bistånd och att vägleda individen mot egen försörjning. Arbetet ska inriktas på att frigöra och utveckla individens egna resurser samt präglas av respekt för individens självbestämmanderätt och integritet, i enlighet med 2 kap. 1-2§§ SoL.

# 2. Utgångspunkter för arbetet med ekonomiskt bistånd

## 2.1 Rätten till bistånd enligt 12 kap. SoL

Rätten till ekonomiskt bistånd regleras i socialtjänstlagen (SoL). Lagen är en ramlag och innehåller grundläggande värderingar och principer där lagstiftaren ställer upp mål och i mindre utsträckning reglerar i detalj. Enligt 12 kap.1 § SoL har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt, rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sina levnadskostnader i övrigt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker individens möjligheter att leva ett självständigt liv. Den som är arbetsför ska stå till arbetsmarknadens förfogande och aktivt medverka till sin egen försörjning för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd, om det inte finns godtagbara skäl till att undantas från kravet.

Enligt 12 kap. 9 § SoL kan hemmavarande barn och skolungdomar upp till 21 år ha inkomster från arbete upp till ett prisbasbelopp utan att de beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd.

För den som har fått försörjningsstöd under sex månader i följd ska 25 procent av inkomsterna av anställning inte beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd, enligt 12 kap. 8 § SoL. Denna särskilda beräkningsregel, så kallad jobbstimulans, gäller under två år. Därefter måste kravet på att försörjningsstöd ska ha lämnats under sex månader i följd

uppfyllas på nytt för att beräkningsregeln ska gälla igen. Jobbstimulansen gäller inte barns och skolungdomars arbetsinkomster.

Enligt 12 kap. 2 § SoL får socialnämnden bevilja bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det. Vid beslut om bistånd enligt 12 kap. 2 § SoL ska ansökan först prövas och avslagsbeslut lämnas enligt 12 kap. 1 § SoL, för att individen ska kunna överklaga beslutet genom förvaltningsbesvär.

Enligt 12 kap. 4 § SoL får socialnämnden begära att en person som får försörjningsstöd under viss tid ska delta i en av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet, om han eller hon inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Av 12 kap. 5 § SoL framgår, att om en person som har anvisats till praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet avböjer att delta i eller uteblir från verksamheten utan godtagbart skäl, får socialnämnden avslå hans eller hennes ansökan om försörjningsstöd helt eller delvis.

Enligt socialtjänstlagens förarbeten ska varje beslut om ekonomiskt bistånd fattas utifrån en individuell prövning av behovet av det sökta biståndet och möjligheten att tillgodose behovet på annat sätt.

## 2.2 Vägledning till egen försörjning och aktivitetskrav

För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd krävs som huvudregel att den enskilde står till arbetsmarknadens förfogande och aktivt medverkar till sin egen försörjning. Som en del i detta ställer kommunen krav på deltagande i heltidsaktivering för den som är arbetslös och uppbär försörjningsstöd.

Arbetet med att vägleda mot egen försörjning ska inriktas på att motivera individen till att utveckla sina egna resurser. Individen och handläggaren ska gemensamt upprätta och dokumentera en planering för individens väg mot egen försörjning i en så kallad arbetsplan. Rätten till ekonomiskt bistånd förutsätter att individen medverkar till att upprätta en realistisk planering samt inom utsatt tid genomför de aktiviteter som han eller hon har kommit överens om med sin handläggare.

### 2.2.1 Heltidsaktivering

Heltidsaktiveringen innebär att den enskilde ska delta i anvisade insatser på heltid (motsvarande 40 timmar per vecka, eller utifrån individens dokumenterade förmåga). Socialnämnden bär ansvaret för att tillhandahålla och säkerställa ett adekvat utbud av aktiviteter som möter behovet av en meningsfull heltidssysselsättning för målgruppen.

Aktiviteterna utformas i syfte att motverka långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd samt erbjuda en strukturerad vardag. Insatserna ska vara målinriktade och bidra till att:

- Öka deltagarens förmåga att etablera sig på arbetsmarknaden och ta ett arbete; stärka de språkliga förutsättningarna (exempelvis genom språkträning eller kombinationsinsatser).

- Förbättra individens förutsättningar att söka arbete på egen hand.
- Erbjuda praktisk erfarenhet genom arbetsplatsförlagda aktiviteter och arbetsträning.

Deltagandet ska alltid anpassas efter personens unika förmåga och dokumenteras i en individuell handlingsplan. Hänsyn ska tas till den enskildes hälsa, personliga förutsättningar och eventuella medicinska eller sociala hinder. Om det finns dokumenterad nedsatt arbetsförmåga ska aktiveringen justeras i omfattning och innehåll efter vad individen bedöms klara av.

Aktivitetskravet aktualiseras som huvudregel för personer som har uppburit försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader. Deltagande i anvisad heltidsaktivering är ett villkor för rätten till ekonomiskt bistånd enligt 12 kap. 4a § socialtjänstlagen

## 2.3 Utredning och dokumentation

Utredning och dokumentation inom socialtjänsten regleras bland annat i förvaltningslagen och 14 kap. SoL, samt i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) om dokumentation[3]. En grundutredning ska genomföras i samband med nyansökan av ekonomiskt bistånd. Handläggaren ska säkerställa att varje biståndsbeslut bygger på aktuell information om individens situation. Vid beslut om helt avslag på biståndsansökan bör det framgå av bedömningen om hushållet har inkomster som täcker kostnader för grundläggande behov, såsom mat och boendekostnad. När barn finns i hushållet ska grundutredningen även innehålla en barnkonsekvensanalys.

### 2.3.1 Hembesök

Hembesök ska genomföras när så krävs för att utreda rätten till bistånd samt behovet av bistånd. Det gäller i regel vid misstanke om felaktiga uppgifter om civilstånd, oklarheter kring vilka som delar bostad med individen samt vid ansökan om bistånd till hemutrustning gällande större belopp. Individens samtycke ska inhämtas inför besöket, i enlighet med Justitieombudsmannens uttalanden. Om individen inte samtycker till hembesök ska beslut fattas utifrån befintligt utredningsunderlag. Om det finns risk för att ansökan kan komma att avslås om ett hembesök inte kan genomföras ska individen upplysas om det[4]. Då hembesök utgör en integritetskränkande åtgärd ska alla hembesök planeras och utföras enligt en särskild rutin[5], som säkerställer såväl säkerhet för socialkontorets personal som säkerhet och integritet för den individ det berör.

### 2.3.2 Individens ansvar att medverka till utredningen

För att utreda rätten till bistånd måste handläggaren kunna bedöma individens försörjningsförmåga inför varje beslut. Individen ansvarar för att förse sin handläggare med de underlag som behövs för att utreda behovet av bistånd och att lämna samtycke till att handläggaren tar nödvändiga kontakter för detta. I individens ansvar ingår också att komma

[3] Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av. SoL, LVU, LVM och LSS.
[4] Se exempelvis JO 2011-2737 och JO 2009-6514
[5] Se lokal rutin MYN-124 RUTIN Hembesök

till besök som handläggaren på ekonomiskt bistånd kallar till och att medverka aktivt till att upprätta en planering mot egen försörjning. Som regel ger det en grund för att avslå ansökan, om en individ utan giltigt skäl uteblir från besök, eller i övrigt underlåter att lämna underlag till utredningen.

### 2.3.3 Individens ansvar att medverka till sin försörjning

Det är den enskilde som i första hand har ansvar för sitt liv. Kommunens uppgift är att stärka och komplettera människors egna resurser. Den enskilde måste själv göra vad denne kan göra, bland annat vara aktivt arbetssökande, söka alla socialförsäkringsförmåner, avyttra tillgångar och i övrigt göra vad den kan för att bli självförsörjande. Ekonomiskt bistånd ska fungera som ett sista skyddsnät inom välfärdssystemet.

Individen ska ansöka om alla socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar som han eller hon kan vara berättigad till innan rätten till ekonomiskt bistånd träder in. Bistånd som beviljas som förskott på en förmån eller ersättning ska beviljas med villkor om återbetalning enligt 33 kap. 2 § SoL. För att vara berättigad till bistånd ska individen styrka att han eller hon sökt aktuell förmån eller ersättning. En arbetsför person som ansöker om ekonomiskt bistånd ska ha anmält sig som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen senast den första vardagen som arbetslös eller när en annan ersättning upphör, för att ha rätt till ekonomiskt bistånd.

Vid flytt från en annan kommun till Åtvidaberg, ska biståndsansökan bedömas utifrån om personen planerat för sin försörjning i fråga om insatser och ersättningar från andra myndigheter, samt bostad till en godtagbar kostnad. Om flytten medför ett avbrott i arbetsmarknadsinsatser eller studier som individen deltagit i, ska ansökan om ekonomiskt bistånd avslås.

Arbetssökande individer ska informeras vid nyansökan om vilka krav som ställs på att stå till arbetsmarknadens förfogande samt att vara medlem i en arbetslöshetskassa, om individen har en anställning som berättigar till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.
Om individen tackar nej till en anställning eller arbetsmarknadsinsats, förorsakar att en anställning eller insats avbryts, eller på annat sätt fördröjer sitt inträde på arbetsmarknaden, ska biståndsansökan som regel avslås.

Vid frånvaro från praktik, kompetenshöjande verksamhet eller heltidsaktivering eller andra insatser som ingår i individens planering ska handläggaren bedöma om frånvaron varit giltig eller inte. Vid eventuell frånvaro på grund av sjukdom ska frånvaro kunna styrkas för att betraktas som giltig. Om sjukdomsperioden överstiger sju kalenderdagar i följd är den enskilde skyldig att lämna in ett läkarintyg. Avseende heltidsaktiveringen ska läkarintyget styrka såväl sjukdom som aktivitetsförmåga. Socialnämnden har dock rätt att kräva läkarintyg redan från första sjukdagen om det föreligger särskilda skäl, såsom vid upprepad ströfrånvaro eller när kontinuerligt deltagande är avgörande för individens planering. Om ett begärt läkarintyg inte lämnas in betraktas frånvaron som ogiltig, vilket innebär att villkoren för att stå till förfogande inte är uppfyllda och att rätten till försörjningsstöd kan reduceras eller avslås för den aktuella perioden.

Om individen haft en ogiltig frånvaro som medfört att han eller hon fått avdrag på en annan ersättning, ska delavslag göras med den summa som ersättningen skulle ha uppgått till. Delavslag ska inte göras för utebliven lön eller ersättning för karensdag vid sjukdom eller för förlorad arbetsinkomst vid sjuklön. Om individen inte gått miste om en annan ersättning till följd av frånvaron, ska avdrag på riksnormen göras med dagsbelopp för de dagar som den ogiltiga frånvaron omfattar. Vid ogiltig frånvaro som överstiger fem dagar på en månad eller vid upprepad ogiltig frånvaro ska som regel hela ansökan avslås.

#### 2.3.4 Inkomst- och beräkningsperiod

Under förutsättning att hushållet har uppfyllt villkoren för ekonomiskt bistånd, ska biståndet som regel beräknas utifrån de inkomster hushållet hade kalendermånaden före den månad som beräkningen avser. En inkomst som hushållet hade innan denna månad bör tas med i beräkningen om inkomsten – till exempel en slutlön – var mycket hög eller avsedd för en längre period.

Tidigare inkomster bör också tas med i beräkningen om individen haft anledning att räkna med att han eller hon skulle komma att sakna medel för sin försörjning.[6] Enligt rättspraxis bör tidigare inkomster, som redan förbrukats, som regel räknas med under maximalt tre månader. Endast under speciella omständigheter kan det komma i fråga att beakta redan förbrukade medel under längre tid än så.[7] Ekonomiskt bistånd beviljas inte retroaktivt om inte mycket särskilda omständigheter föreligger. Bistånd kan därför som regel beviljas tidigast från den dag då ansökan lämnades in.

### 2.4 Felaktiga utbetalningar och återkrav

Att motverka felaktiga utbetalningar är viktigt för allmänhetens förtroende för välfärden och att kommunens pengar används till legitima ändamål. Det är också viktigt för att förebygga bidragsbrott och bedrägerier genom att åtgärda felaktigheter och brister i verksamhetssystem eller arbetssätt.

Biståndsprövningen ska alltid vila på en rättssäker grund där målsättningen är att korrekt belopp kvitteras ut av rätt individ. Det åligger den sökande att tillhandahålla sanningsenliga och fullständiga uppgifter i samband med sin ansökan.

Enligt 33 kap. 1 § SoL får socialnämnden återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut felaktigt eller med för högt belopp, om en enskild genom att lämna oriktiga uppgifter, underlåtit att lämna uppgifter eller på något annat sätt förorsakat den felaktiga utbetalningen. Detsamma gäller för bistånd som betalats ut obehörigen eller med för högt belopp och där biståndsmottagaren skäligen borde ha insett detta.

Vid misstanke om att bistånd har betalats ut felaktigt enligt 33 kap.1 § SoL ska detta utredas skyndsamt. Utredningar om felaktiga utbetalningar ska säkerställa att socialnämnden i så stor utsträckning som möjligt får tillbaka de pengar som betalats ut felaktigt, med beaktande av

[6] RÅ 1997 ref. 2.
[7] 4 HFD 2017 ref 51.

den treåriga tidsfrist som gäller vid talan om ersättning. Lärdomar från utredningar om felaktiga utbetalningar ska delges verksamheten kontinuerligt i syfte att förebygga framtida felaktiga utbetalningar.

För att fastställa rätt sakförhållanden kan nämnden vidta de åtgärder som anses nödvändiga. Detta innefattar exempelvis:

- Registerslagningar och kontroller.
- Kontakt med andra relevanta myndigheter.
- Hembesök (om det bedöms påkallat och relevant).

### 2.4.1 Polisanmälan och återkrav

Enligt 2 § bidragsbrottslagen (2007:612) ska den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden, som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd betalas ut felaktigt eller med ett för högt belopp, dömas för bidragsbrott. Enligt 4 § samma lag ska den som av grov oaktsamhet begår en sådan gärning som avses i 2 §, dömas för vårdslöst bidragsbrott. Vid misstanke om bidragsbrott är socialnämnden skyldig att upprätta en polisanmälan enligt 6 § bidragsbrottslagen. Enhetschef beslutar om polisanmälan vid misstänkt bidragsbrott.

Enligt 33 kap. 2 § SoL får socialnämnden återkräva bistånd som har beviljats som förskott på en förmån eller ersättning, till den som är indragen i arbetskonflikt, eller till den som på grund av förhållanden som han eller hon inte kunnat råda över har hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar.

Enligt 33 kap. 3 § SoL får bistånd även återkrävas om det har beviljats med stöd av 12 kap. 2 § SoL och lämnats med villkor om återbetalning. Individen ska intyga skriftligt att han eller hon är införstådd med återbetalningsskyldigheten när bistånd beviljas med villkor om återbetalning enligt 33 kap. 3 § SoL. Om den som tagit emot biståndet inte betalar tillbaka det frivilligt, men kan återbetala biståndet utan att bli ur stånd att klara sin försörjning, kan socialnämnden väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten enligt 33 kap. 4 § SoL. Talan måste väckas inom tre år från det att biståndet betalades ut.

### 2.4.2 Myndighetsgemensam underrättelseskyldighet

Kommunen omfattas av en strikt och tvingande anmälningsskyldighet gentemot det övriga välfärdssystemet. Om det finns skälig anledning att anta att en ekonomisk förmån har beviljats eller betalats ut felaktigt (eller med ett för högt belopp) från en annan instans, ska en underrättelse skickas till den berörda myndigheten eller organisationen. Detta sker i enlighet med 3 § lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

## 2.5 Samverkan med andra myndigheter

Samverkan med andra myndigheter är centralt för att individer på ekonomiskt bistånd ska få det stöd de behöver för att nå egen försörjning. Handläggaren ska se till att individer som har

behov av samordnade insatser från socialtjänsten och hälso- och sjukvården får erbjudande om att upprätta en samordnad individuell plan (SIP) tillsammans med myndigheterna, enligt 10 kap. 8 § SoL.

Handläggaren ska även ta ställning till om individen kan vara aktuell för externa insatser i Samordningsförbundet Östra Östergötlands regi, inom ramen för aktuella samverkansavtal. Handläggare för ekonomiskt bistånd har rätt att inhämta uppgifter om individer från vissa andra myndigheter enligt 15 kap. 10-12 §§ socialtjänstlagen samt enligt förordningen om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen. Samtycke till att utbyta uppgifter med andra aktörer ska inhämtas från individen när det krävs för att utreda rätten till bistånd eller för att upprätta en samordnad planering.

## 2.6 Barnrättsperspektiv och barnkonsekvensanalyser

Utredningar om ekonomiskt bistånd ska genomföras med ett barnrättsperspektiv för att säkerställa att barn får sina rättigheter tillgodosedda. Det är särskilt viktigt vid ett långvarigt biståndsbehov.

När ett beslut kan få påtagliga konsekvenser för ett barn ska handläggaren göra en barnkonsekvensanalys, där det framgår hur barnets rättigheter tillgodoses vid ett bifalls- respektive avslagsbeslut. En barnkonsekvensanalys ska alltid göras vid ansökan om bistånd i en akut nödsituation samt vid ansökan om bistånd till hyres- eller elskuld, tillfälligt boende, umgängesresor eller ansökningar som direkt avser barnet. Det ska också göras inför beslut om rådrum för att sänka hushållets boendekostnad eller sälja dess bostad och inför beslut om helavslag på ansökan. I barnkonsekvensanalysen är det viktigt att beakta att vårdnadshavarna ges möjlighet att ta sitt försörjningsansvar, både på kort och på lång sikt. Handläggaren ska med individens samtycke samverka i ärenden där barnfamiljer är aktuella för insatser inom individ- och familjeomsorgen för att säkerställa att barnets bästa beaktas vid beslut.

## 2.7 Anmälan om oro för barn

Vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa ska en orosanmälan omedelbart göras till socialkontoret enligt 19 kap.1 § SoL. Oro för att barn far illa kan grunda sig i förhållanden som påverkar vårdnadshavarens omsorgsförmåga, exempelvis missbruk eller psykisk ohälsa. Även oförmåga att planera familjens ekonomi och boende samt att ta sitt försörjningsansvar som vårdnadshavare kan vara grund för att anmäla oro för barn.

Kännedom eller misstanke om att ett barn utsatts för eller bevittnat våld i en nära relation ska alltid anmälas, i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer. Skyldigheten att göra orosanmälan gäller för alla barn som vistas i Åtvidabergs kommun, oavsett hemort eller medborgarskap.

## 2.8 Anmälan om god man eller förvaltare

Om en individ på ekonomiskt bistånd kan vara i behov av att förordnas god man eller förvaltare enligt föräldrabalken, ska detta anmälas till överförmyndarnämnden. Detsamma gäller om det finns anledning att tro att en förälder inte kommer att förvalta sitt barns

egendom på ett betryggande sätt. Anmälan ska även göras till överförmyndarnämnden om en individ inte längre bör ha en god man eller förvaltare. Socialnämndens anmälningsskyldighet i dessa fall framgår av 11 kap. 2 § socialtjänstförordningen och 15 § 6 punkten i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

### 2.9 Förmedlingsmedel

Förmedlingsmedel är en biståndsinsats som i undantagsfall kan beviljas enligt 12 kap. 1 § SoL och innebär att socialkontorets handläggare förvaltar individens ekonomi. En enskild som beviljas insatsen kan även ha behov av ekonomiskt bistånd, med det är inte en förutsättning för att beviljas förmedlingsmedel. Vid utredning av om förmedlingsmedel ska beviljas ska handläggaren ta ställning till om behovet kan tillgodoses genom mindre ingripande åtgärder, såsom:

- betalningsförmedling via bank,
- hjälp via släktingar/personligt nätverk eller
- budget- och skuldrådgivning.

Om den sökande har ett större behov av stöd för att hantera sin ekonomi ska handläggaren ta ställning till om anmälan om god man eller förvaltare ska göras till överförmyndarnämnden. Se avsnittet *Anmälan om god man eller förvaltare*.

Om mindre ingripande åtgärder inte bedöms kunna tillgodose behovet, och anmälan om god man eller förvaltare inte är aktuellt – eller i avvaktan på beslut om god man/förvaltare – kan insatsen förmedlingsmedel beviljas för att tillgodose individens behov av stöd.

### 2.10 Jämställdhetsperspektiv

Handläggningen av ekonomiskt bistånd ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv. Det innebär att alla sökande ska få sina ansökningar bedömda, samt erbjudas insatser utifrån sina individuella förutsättningar och inte utifrån könsbaserade föreställningar om försörjningsförmåga. Likaså ska kraven på individen att bidra till sin egen försörjning utformas oberoende av kön. Det gäller exempelvis kraven på att ställa sig till arbetsmarknadens förfogande efter föräldraledighet. Detsamma gäller krav på att stå till arbetsmarknadens förfogande på deltid vid studier på högre nivå i svenska för invandrare, SFI.

### 2.11 Våld i nära relationer

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar att identifiera individer som är utsatta för eller utövar våld i nära relationer samt att erbjuda stöd till dem. Individer som misstänks ha erfarenhet av våld i en nära relation ska därför tillfrågas om detta, samt informeras om vilket stöd som finns att få inom socialkontorets verksamheter. Detsamma gäller personer som misstänks vara utsatta för prostitution eller människohandel. Frågor om våld ska alltid ställas vid nybesök/grundutredning.

För individer som är eller har varit utsatta för våld i en nära relation ska särskild hänsyn tas i biståndsprövningen när det krävs för att undvika fortsatt våldsutsatthet. Det kan exempelvis

handla om att bortse från en make/makas, sambos eller vårdnadshavares försörjningsansvar. Avsteg från sedvanlig bedömning kan även behöva göras vid behov av att byta bostad eller vid upprepade akuta ansökningar i samband med uppbrott från hemmet.

# 3. Olika gruppers rätt till ekonomiskt bistånd

## 3.1 Gifta och sambor

Personer som är gifta eller registrerade partner har en ömsesidig försörjningsskyldighet enligt 6 kap. 1 § äktenskapsbalken. Det innebär att deras inkomster och tillgångar ska räknas som gemensamma vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Vidare innebär försörjningsskyldigheten att om den ena parten inte uppfyller kraven på att i möjligaste mån bidra till sin egen försörjning, så har inte heller partnern och eventuella barn rätt till ekonomiskt bistånd. Försörjningsskyldigheten gäller även under betänketid om äktenskapsskillnad.

Inkomster och tillgångar ska räknas som gemensamma också för personer som är sambor, det vill säga som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. Om en individ är gift eller sambo med flera partner är individen försörjningsskyldig gentemot samtliga partner. Respektive partner är försörjningsskyldiga gentemot individen, men inte gentemot varandra. Även personer som inte är registrerade som gifta i folkbokföringsregistret och inte bor tillsammans på heltid, men lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden, kan under vissa omständigheter betraktas som försörjningsskyldiga gentemot varandra. Vägledande i bedömningen ska vara om det föreligger ett sådant gemensamt ansvar för och samarbete kring ekonomi och hushåll att man kan tala om en hushållsgemenskap.

Avstegsbeslut gällande makars och sambors försörjningsskyldighet kan fattas i enskilda fall, framförallt om den ena parten är utsatt för våld eller andra övergrepp av den andre. Om en person som söker ekonomiskt bistånd som ensamstående misstänks vara sambo eller leva med någon under äktenskapsliknande förhållanden, ska detta utredas vidare.

## 3.2 Barn och ungdomar

Barn och ungdomar räknas som medlemmar både i hushåll där de stadigvarande bor och i hushåll där de vistas under umgängestid. För barn som bor hos båda föräldrarna ska barnets riksnorm fördelas efter det antal dagar som barnet vistas hos respektive förälder.

Föräldrarnas försörjningsskyldighet upphör när en ungdom fyller 18 år, men för skolungdomar som studerar i grundskola, gymnasieskola eller annan jämförlig grundutbildning kvarstår försörjningsskyldigheten tills ungdomen fyller 21 år. Det gäller oavsett omfattningen av studierna.

Ekonomiskt bistånd kan i särskilda undantagsfall beviljas till ett barn eller en skolungdom. Det kan gälla om föräldrarna inte kan förmås att fullgöra sin försörjningsskyldighet, eller om barnet eller ungdomen på egen hand ansöker om ekonomiskt bistånd och det finns särskilda

skäl att bifalla ansökan. Så kan exempelvis vara fallet om den unge är eller har varit utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck eller andra övergrepp av eller mot närstående. Hänsyn bör även tas till barnets ålder och mognad. Vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa ska en orosanmälan göras till socialkontoret enligt 19 kap. 1 § SoL. Se även avsnittet *Bistånd till ungdomar för hyresdel eller eget boende*.

#### 3.2.1 Skolungdomar i eget hushåll

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till ungdomar i åldern 18–20 år, som studerar på högst gymnasial nivå och som saknar försörjningsskyldiga föräldrar i landet eller där ungdomen av andra skäl handläggs som eget hushåll. Dessa ungdomar beviljas riksnorm som ensamstående vuxna.

Bestämmelsen i 12 kap. 9 § SoL om skolungdomars arbetsinkomster är inte tillämplig på denna grupp, eftersom bestämmelsen gäller vid prövningen av föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd. Istället gäller den särskilda beräkningsregeln i 12 kap. 8 § SoL. Det innebär att de arbetsinkomster samt sparade medel som skolungdomar i eget hushåll har ska beaktas vid prövningen av rätten till bistånd. Samtidigt har dessa skolungdomar rätt till jobbstimulansavdraget på sina arbetsinkomster, under förutsättning att de uppfyller övriga villkor för detta. När en skolungdom har fyllt 21 år eller avslutat sina gymnasiestudier handläggs han eller hon som övriga vuxna sökande. Angående vilka övriga krav som ställs på studerande under 21 år, se avsnittet *Studerande – Ungdomar under 21 år*.

### 3.3 Utländska medborgare

Rätten till ekonomiskt bistånd gäller som regel dem som har uppehållstillstånd eller uppehållsrätt i Sverige. Medborgare i Danmark, Finland, Norge och Island behöver inte uppehållstillstånd för att bo i Sverige och har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som svenska medborgare.

EU/EES-medborgare har som regel uppehållsrätt – det vill säga rätt att vistas i Sverige – under tre månader. Om en EU/EES-medborgare utgör en orimlig belastning för det svenska biståndssystemet får han eller hon dock avvisas från Sverige även under de första tre månaderna, enligt 8 kap. 9 § utlänningslagen.

EU/EES-medborgare som är arbetstagare, arbetssökande eller egna företagare har uppehållsrätt även utöver de första tre månaderna. I regel har även deras familjemedlemmar uppehållsrätt. För att bedömas som arbetstagare räcker det med att ha en tillfällig anställning eller anställning på deltid med en låg ersättning, som inte räcker till försörjningen. För att räknas som arbetssökande ska EU/EES-medborgaren ha kommit till Sverige för att söka arbete, vara aktivt arbetssökande och ha en verklig möjlighet att få en anställning.[8]

#### 3.3.1 Personer med tidsbegränsat uppehållstillstånd

[8] 5 Se Socialstyrelsens handbok om ekonomiskt bistånd för mer information om uppehållsrätt för EU/EES-medborgare.

Personer som har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd har rätt att få sin ansökan om ekonomiskt bistånd prövad utifrån samma förutsättningar som personer med permanent uppehållstillstånd. För att ha rätt till ekonomiskt bistånd i väntan på beslut om förlängt uppehållstillstånd, ska den enskilde kunna visa upp intyg från Migrationsverket som styrker att han eller hon har rätt att vistas – och eventuellt arbeta – i Sverige, beroende på hur planeringen ser ut.

#### 3.3.2 Personer som saknar uppehållstillstånd eller uppehållsrätt i Sverige

Den som har fått ett lagakraftvunnet avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd, eller vars tid för frivillig avresa löpt ut, har inte rätt till ekonomiskt bistånd. Enligt rättspraxis har den, som håller sig gömd i syfte att undandra sig verkställighet av ett utvisnings- eller avvisningsbeslut, inte heller rätt till ekonomiskt bistånd i en akut nödsituation.[9]

Den som inte har uppehållsrätt i Sverige är inte berättigad till ekonomiskt bistånd annat än i en akut nödsituation. Om en EU/EES-medborgare utan uppehållsrätt i Sverige ansöker om bistånd i en akut nödsituation ska handläggaren i första hand utreda om behovet kan tillgodoses via den sökandes ambassad. Eventuellt bistånd för resa till ambassaden eller hemlandet beviljas som regel högst en gång per sökande.

### 3.4 Personer som vistas på annan ort

Ekonomiskt bistånd beviljas normalt endast om individen befinner sig i Åtvidabergs kommun under biståndsperioden och följer den planering som upprättats med ekonomiskt bistånd. En eventuell resa och dess finansiering ska därför godkännas av individens handläggare i förväg. Som regel får resan inte påverka vare sig försörjningen under aktuell månad eller individens möjlighet att bli självförsörjande på sikt. Det innebär att individen inte får gå miste om ersättningar eller andra inkomster, utebli från möten och aktiviteter eller på annat sätt bryta den planering som finns med ekonomiskt bistånd och andra myndigheter i syfte att närma sig egen försörjning.

Vid särskilda skäl, såsom trängande familjeangelägenheter, kan individen dock medges rätt att tillfälligt vistas på annan ort i Sverige eller utlandet även om det innebär att vägen till egen försörjning fördröjs. Ekonomiskt bistånd beviljas då inte till själva resekostnaden (om inte särskilda skäl föreligger; se avsnitten, *Arbetsresor*, *Umgängesresor*, *Rekreation* samt *Resa till begravning*).

### 3.5 Personer som befinner sig i en akut nödsituation

Det är normalt bosättningskommunen som ansvarar för stödinsatser till enskilda enligt socialtjänstlagen. I en akut nödsituation har dock vistelsekommunen det yttersta ansvaret att se till att den enskilde får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver, enligt 29 kap. 4 § SoL. Med akuta nödsituationer avses enligt rättspraxis framförallt situationer som uppstår oväntat och oförutsett.[10] Det kan exempelvis handla om situationer där sökande blivit sjuk

[9] HFD 2017 ref. 33.
[10] Prop. 2010/11:49 s. 37.

eller utsatt för våld. Men även andra situationer kan förekomma, när en individ inte kan invänta insatser från en annan kommun eller huvudman. Det kan då bli aktuellt att bevilja individen ekonomiskt bistånd för att ta sig till sin hemort, samt eventuellt pengar till mat och husrum fram till avresan.

#### 3.5.1 Akut nödbistånd under pågående biståndsperiod

En individ som har hamnat i ett akut nödläge kan i vissa fall ha rätt till akut nödbistånd för en period som han eller hon redan har beviljats bistånd för. En förutsättning är att individen helt saknar medel till sitt uppehälle.

Individen kan ha rätt till bistånd i en akut nödsituation även om han eller hon själv har orsakat nödläget genom eget agerande. Skäl att bevilja ansökan kan till exempel finnas om den utgift som har föranlett nödläget varit oförutsägbar och nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå. Om individen har känt till kraven för bistånd, men ändå vid upprepade tillfällen agerat på ett sådant sätt att ett nödläge uppstått, kan det dock ge grund för att avslå ansökan.[11]

Om bistånd beviljas till akut nödbistånd ska det motsvara livsmedelsnormen i riksnormen senast fram till datumet för nästa inkomst. Bistånd till akuta matpengar kan i undantagsfall utbetalas i form av rekvisition om det kan antas att hushållet skulle använda kontanta medel till annat än det är avsett för.[12] För att eftersträva likvärdiga bedömningar ska ansökan om akuta matpengar handläggas enligt en lokal checklista[13].

### 3.6 Inskrivna på sjukhus, behandlingshem eller anstalt

Enligt rättspraxis kan den som vistas på sjukhus ha rätt till ekonomiskt bistånd för vårdavgiften, eftersom avgiften avser att täcka kostnader för kost och logi och därmed är en del av försörjningsstödet. Det gäller vid alla typer av sjukvård, även rättspsykiatrisk vård.[14] Om bistånd beviljas till vårdavgift för sjukhusvård som varit planerad i förväg ska avdrag för livsmedelskostnader göras för det antal dagar som vistelsen omfattar. Avdrag för livsmedelskostnader ska även göras vid planerad eller långvarig inskrivning på behandlingshem eller annat vårdboende där alla måltider ingår. Om individen ska ordna vissa måltider själv och möjligheten att förvara eller tillaga mat är begränsad, ska hänsyn tas till detta vid beräkningen av individens livsmedelskostnader.

Individer som är inskrivna på sjukhus eller behandlingshem, inklusive SiS-hem och avdelningar för rättspsykiatrisk vård, har rätt till bistånd för de poster i riksnormen som individen har faktiska kostnader för och som inte tillgodoses av den institution individen vistas på. Bistånd kan beviljas för följande poster i riksnormen:

- Hygien
- Dagstidning och telefon

[11] Se bl.a. RÅ 1995 ref. 56 och Kammarrätten i Sundsvall 2015-589.
[12] Justitieombudsmannen 2000-2222.
[13] MYN-133 Checklista Ansökan om akut bistånd.
[14] RÅ 2004 ref. 59.

- Fritid och lek
- Kläder och skor

Om individen saknar faktiska kostnader eller har reducerade kostnader för en post bör riksnormen beräknas till en lägre nivå. Om institutionen eller behandlingshemmet betalar ut så kallade fickpengar beviljas inte ekonomiskt bistånd för de poster som fickpengarna ska täcka.

#### 3.6.1 Boendekostnad

Den som är häktad eller intagen på anstalt får alla omkostnader utom boendekostnad tillgodosedda av Kriminalvården. En individ som är häktad eller avtjänar ett fängelsestraff på högst sex månader kan beviljas ekonomiskt bistånd till boendekostnad under häktnings- eller strafftiden, om han eller hon annars riskerar att bli bostadslös. Det gäller under förutsättning att individen saknar tillgångar som kan täcka boendekostnaden och att individen inte kan hyra ut sin bostad. Om bistånd beviljas till boendekostnad kan bistånd också ges till kostnader som är kopplade till boendet, såsom elnätsavgift och hemförsäkring. Vid en strafftid som överstiger sex månader beviljas inte bistånd till boendekostnad. Bistånd till boendekostnad kan beviljas under häktning i upp till sex månader. Efter sex månaders häktning ska boendekostnaden beviljas endast i undantagsfall.

Samma principer tillämpas för individer som vistas på sjukhus eller behandlingshem för vård eller behandling under en längre tid.

# 4. Krav på att bidra till sin försörjning utifrån förmåga

## 4.1 Arbetsföra

En individ som har arbetslöshet som försörjningshinder ska stå till arbetsmarknadens förfogande. Det innebär att individen ska vara inskriven hos Arbetsförmedlingen, aktivt arbetssökande och villig att ta erbjudet arbete samt att delta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, till exempel arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder. Även SFI-studier och arbetssökarverksamheter räknas som arbetsmarknadspolitiska åtgärder, enligt rättspraxis.

För att betraktas som aktivt arbetssökande ska individen söka arbete aktivt under hela månaden, även på pendlingsavstånd från Åtvidaberg. Som pendlingsavstånd räknas en total restid på högst tre timmar per dag. Individen ska söka arbeten som motsvarar dennes kvalifikationer eller som inte kräver särskild utbildning eller erfarenhet – även inom andra yrkesområden än de där klienten tidigare arbetat.

Individen ska fullfölja den planering som finns med Arbetsförmedlingen för att närma sig egen försörjning och tillgodogöra sig rätt till aktuella ersättningar, såsom aktivitetsstöd eller etableringsersättning. Handläggaren på ekonomiskt bistånd ska dock göra en självständig bedömning av om individen står till arbetsmarknadens förfogande. Individens planering med ekonomiskt bistånd bör innefatta, men inte begränsas till, den planering individen har med Arbetsförmedlingen.

Om individen kan vara aktuell för en anställning med stöd inom kommunen, bör förutsättningarna för att erbjuda individen en sådan anställning utredas. Om individen inte medverkar till detta, alternativt tackar nej till en erbjuden anställning, bedöms individen i regel inte stå till arbetsmarknadens förfogande och har därmed inte rätt till ekonomiskt bistånd.

Individer som bedöms ha mycket begränsade möjligheter att få ett arbete utan ytterligare utbildning ska anvisas till studie- och yrkesvägledare för att ta del av vägledning. Om studier bedöms utgöra den kortaste vägen till egen försörjning ska krav ställas på individen att söka och tacka ja till erbjuden plats på lämplig utbildning. Det gäller under förutsättning att:

- individen har sökt arbete utan framgång under minst tre månaders tid, samt att
- individen bedöms ha förutsättningar att klara av studier.

Se avsnittet *Studerande* angående vilka villkor som gäller för att studera med ekonomiskt bistånd.

## 4.2 Nyanlända

Individer med uppehålls- eller arbetstillstånd ska redovisa underlag gällande tillståndet från Migrationsverket. Nyanlända individer som har rätt till insatser inom etableringsprogrammet ska delta i programmet på heltid om det inte finns medicinska skäl till att undantas från kravet, för att tillgodogöra sig rätt till etableringsersättning och till ekonomiskt bistånd som utfyllnad på denna.

Nyanlända som inte omfattas av etableringsprogrammet men som saknar tillräckliga språkkunskaper, ska läsa SFI för att vara berättigade till ekonomiskt bistånd.

Individer som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning inte har påbörjat eller fullföljt etableringsprogrammet, alternativt inte deltar i programmet på heltid, ska redovisa Arbetsförmedlingens beslut om detta, samt aktuellt medicinskt underlag som styrker nedsättningen av arbetsförmågan. Detta för att nämnden ska kunna söka statlig ersättning för det ekonomiska bistånd som betalas ut till personen.

EU/EES-medborgare kan vistas i Sverige utan uppehållstillstånd om de har uppehållsrätt. Se avsnittet *Utländska medborgare*.

## 4.3 Personer med ohälsa och arbetshinder av sociala skäl

### 4.3.1 Personer med nedsatt eller outredd arbetsförmåga

För att undantas från kravet på att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid på grund av hälsoproblem, ska individen redovisa ett aktuellt medicinskt underlag som styrker att arbetsförmågan och aktivitetsförmågan är nedsatta. Om individen ~~är sjukskriven med sjukpenning,~~ har sjuk- eller aktivitetsersättning, ställs inga aktivitetskrav för den andel av heltid som ersättningen omfattar.

Om individens arbetsförmåga inte är ordentligt utredd, eller om individen redovisar medicinskt underlag på att arbetsförmågan är nedsatt men saknar ersättning från sjukförsäkringen, ska kontakt tas med aktuella samverkansaktörer såsom vården, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Detta i syfte att få arbetsförmågan fastställd, alternativt utreda om individen uppfyller villkoren för att få ersättning från sjukförsäkringen. Ett verktyg för att uppnå detta är att myndigheterna tillsammans med individen upprättar en samordnad individuell plan (SIP). Individens arbetsplan ska tydliggöra individens respektive handläggarens ansvar för att kontakta berörda parter i syfte att få till stånd en samordnad planering.

För individer som uppbär merkostnadsersättning eller handikappersättning ska merkostnadsdelen inte räknas som inkomst i biståndsbedömningen. Resterande del av handikappersättningen räknas vanligen som inkomst, om inte individen har faktiska kostnader kopplade till sin funktionsnedsättning utöver merkostnaderna.[15]

### 4.3.2 Personer med missbruksproblematik

Personer som befinner sig i aktivt missbruk bedöms ha arbetshinder av sociala skäl. Om individen har ett pågående missbruk ska inte krav ställas på individen att vara aktivt arbetssökande. Arbetet med att upprätta en planering mot egen försörjning ska istället inriktas på att motivera individen att genomgå rehabiliteringsinsatser. I första hand hänvisas till Regionens utbud och kontakt med beroendemottagningen. Om individen inte har en pågående behandlingskontakt via socialkontorets öppenvård ska individen uppmanas att söka hjälp via Individ- och familjeomsorgen och Mottagning Vuxen. Individens planering ska upprättas i samverkan med relevanta aktörer, såsom exempelvis psykiatrin, beroendemottagningen, behandlingshem, frivården etc. för att säkerställa att berörda aktörer arbetar mot samma mål.

Enligt rättspraxis kan en person med missbruksproblem inte nekas ekonomiskt bistånd för att han eller hon inte vill godta, eller inte fullföljer, insatser för rehabilitering från missbruket.[16] För att ha rätt till ekonomiskt bistånd ska individen dock medverka i biståndsutredningen genom att lämna de underlag som krävs för att utreda individens försörjningsförmåga varje månad. Som regel ger det grund för avslag om en individ utan giltigt skäl uteblir från besök hos ekonomiskt bistånd.[17]

När bistånd beviljas till en person med pågående missbruk bör åtgärder vidtas för att motverka att biståndet bidrar till att upprätthålla missbruket. Om det är uppenbart att individen inte använder biståndet till vad det är avsett för, och därigenom inte har vissa kostnader som ingår i riksnormen, bör riksnormen beräknas till en lägre nivå.[18]

## 4.4 Studerande

[15] Merkostnadsersättning ersätter handikappersättningen fullt ut 2023.
[16] RÅ 2009 ref 103.
[17] Kammarrätten i Stockholm 2011-4114 och Kammarrätten i Stockholm 2017-2615.
[18] Prop. 1996/97:124 s. 170

Riktlinjerna i detta avsnitt omfattar endast studerande över 18 år. En studerande som har faktiska möjligheter att få ett arbete utan att fullfölja sina studier, ska ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till ekonomiskt bistånd.

Om studier godkänns vid uppbärande av ekonomiskt bistånd ska studierna vara en del av individens planering mot egen försörjning. Studerande ska i regel ha sin försörjning genom studiestartsstöd eller studiemedel (studiebidrag och studielån) från Centrala studiestödsnämnden, CSN. Detta gäller inte vid studier i svenska för invandrare, SFI, eftersom den studieformen inte ger rätt till studiestartsstöd eller studiemedel. Studiestartsstöd och studiemedel medräknas som inkomst vid biståndsprövningen. Nödvändiga kostnader kopplade till studierna, såsom kurslitteratur, kan godkännas som utgifter. I första hand ska dock begagnad kurslitteratur användas och möjligheterna till lån/fjärrlån via biblioteket undersökas.

### 4.4.1 SFI

SFI-studerande som kan kvalificera sig för insatser hos Arbetsförmedlingen ska vara inskrivna där för att ha rätt till ekonomiskt bistånd. Heltidsstuderande SFI-elever med acceptabel språknivå – oftast studerande på C- och D-nivå – ska stå till arbetsmarknadens förfogande på deltid.

### 4.4.2 Studier på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå

Individen ska söka studiestartsstöd eller studiemedel, både bidrags- och lånedelen. Om studiestartsstödet eller studiemedlet tillsammans med övriga inkomster inte räcker till försörjningen, kan studerande på grundläggande och gymnasial nivå beviljas ekonomiskt bistånd som utfyllnad. Se även avsnittet *Ungdomar under 21 år* angående vad som gäller för denna grupp.

Individer som studerar på eftergymnasial nivå kan beviljas ekonomiskt bistånd som utfyllnad om de har högst omkring en termin kvar på en yrkesinriktad utbildning (på yrkeshögskola eller vanlig högskola/universitet) med god arbetsmarknad, där ett fullföljande av studierna bedöms utgöra den kortaste vägen till egen försörjning.

### 4.4.3 Ungdomar under 21 år

Föräldrarnas försörjningsskyldighet upphör när ungdomen fyller 18 år, men för ungdomar som studerar i grundskola, gymnasieskola eller annan jämförlig grundutbildning kvarstår försörjningsskyldigheten tills ungdomen fyller 21 år.

Det studiebidrag som betalas ut till ungdomar mellan 16 och 20 år som studerar på gymnasial nivå ska räknas som inkomst vid prövningen av hushållets biståndsbehov. Det extra tillägg till studiebidraget som betalas ut till ungdomar i familjer med låg inkomst ska däremot inte medräknas, i enlighet med rättspraxis.[19]

Ungdomar under 21 år som studerar på grundläggande eller gymnasial nivå ska ta studiebidrag från CSN från och med höstterminen det år de fyller 20 år. Däremot behöver de

[19] RÅ 1990 ref. 7 och RÅ 1996 ref. 12.

inte ta studielån, om de påbörjat studierna innan höstterminen det år de fyller 20. Detta gäller såväl ungdomar med försörjningsskyldiga föräldrar, som ungdomar som saknar försörjningsskyldiga föräldrar, eller har dessa i ett annat land.

#### 4.4.4 Studerande utan rätt till studiemedel

Individen ska i första hand undersöka möjligheten att beviljas ytterligare veckor med studiemedel på grund av synnerliga skäl.

Individer som inte har rätt till ytterligare studiemedel, då de redan använt hela studiemedlet för den studienivå som är aktuell, kan beviljas ekonomiskt bistånd för fortsatta studier på aktuell nivå om det bedöms utgöra kortaste vägen till egen försörjning och individen bedöms ha förutsättningar att slutföra studierna på aktuell nivå inom rimlig tid.

För individer som har en återkravsskuld hos CSN som medför att de inte får ta ytterligare studiebidrag- eller lån, kan bistånd till skulden beviljas om individen bedöms ha förutsättningar att klara planerade studier och komma i egen annan försörjning än studiemedel inom två år. Bistånd till återkravsskuld hos CSN beviljas enligt 12 kap. 2 § SoL, med villkor om återbetalning enligt 33 kap. 3 § SoL. Bistånd till återkravsskuld utgör ett avstegsbeslut med särskild delegationsordning.

Individer som inte får ta ytterligare studiebidrag- eller lån för att de inte har tagit de studiepoäng som de tidigare fått studiemedel för, kan beviljas ekonomiskt bistånd under en period som motsvarar heltidsstudier[20] för den eller de kurser som saknas för att individen åter ska beviljas studiemedel. Det gäller under förutsättning att:

- individen bedöms ha förutsättningar att ta de poäng som krävs för att åter beviljas studiemedel inom maximalt sex månader, och
- individen bedöms ha förutsättningar att klara den planerade utbildningen.

#### 4.4.5 Studerande som deltar i arbetsmarknadsinsatser eller arbetsmarknadspolitiska program

Enligt Arbetsförmedlingens regelverk kan deltagare i vissa program påbörja reguljära studier med bibehållet aktivitetsstöd eller etableringsersättning. Enligt Socialstyrelsens allmänna råd bör dock vuxna studerande i regel ha sin försörjning genom studiestödsformerna. Enligt socialnämndens riktlinjer har den som studerar med aktivitetsstöd eller etableringsersättning inte rätt till ekonomiskt bistånd som utfyllnad, om studierna berättigar till studiemedel från CSN och individen inte har uttömt möjligheten att finansiera studierna på det sättet. Undantag kan göras för individer med en arbetsplan som framtagits i samverkan genom samordnad individuell plan (SIP).

#### 4.4.6 Studerande med biståndsbehov under ferier

Personer som studerar SFI eller kurser på grundläggande eller gymnasial nivå inom vuxenutbildningen i Åtvidaberg har inga studieuppehåll, eftersom utbildningarna erbjuds kontinuerligt året om. Övriga vuxenstuderande kan vara berättigade till ekonomiskt bistånd

[20] Alternativt studier på deltid om klienten är sjukskriven eller har en annan sysselsättning på deltid enligt sin planering.

under ferier under förutsättning att den studerande har sökt arbete aktivt i god tid innan studieuppehållet, samt fortsätter att stå till arbetsmarknadens förfogande under ferieperioden. Ekonomiskt bistånd kan beviljas från och med dagen efter terminens avslut och som längst till och med dagen innan nästa termin börjar.

## 4.5 Företagare

Enligt 2 kap. 8 § kommunallagen får en kommun bara ge individuellt inriktat stöd till en enskild näringsidkare om det finns synnerliga skäl för det. Ett företag utgör i många fall också en realiserbar tillgång. Huvudregeln är därför att företagare inte har rätt att få ekonomiskt bistånd. Det kan dock finnas akuta och tillfälliga situationer där personer som driver företag har rätt till ekonomiskt bistånd. Om det är aktuellt bör företagaren som regel avveckla verksamheten och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande.

### 4.5.1. Start av företag

Personer som är inskrivna på Arbetsförmedlingen kan delta i programmet Stöd till start av näringsverksamhet från Arbetsförmedlingen, och då få ersättning i form av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning till sin försörjning under en begränsad period. Personer som deltar i detta program har som regel inte rätt till ekonomiskt bistånd. Vid deltagande i Stöd till start av näringsverksamhet kan bistånd endast beviljas om insatsen bedöms utgöra den enda vägen till egen försörjning för individen i fråga och individen uppfyller villkoren för bistånd i övrigt. Om bistånd beviljas ska handläggaren säkerställa att biståndet används till den egna försörjningen och inte till kostnader i företaget.

## 4.6 Föräldralediga

Föräldralediga individer ska ta föräldrapenning på den högsta nivå de är berättigade till sju dagar i veckan. Föräldrapenningdagar behöver inte nyttjas innan barnets födelse och hushållet har rätt att spara 20 dagar per barn för framtida behov.

Individen ska planera för sin försörjning i god tid innan föräldraledigheten upphör, genom att söka arbete eller annan sysselsättning samt ställa barnet i kö till förskola så snart det är möjligt utifrån kommunens eller den enskilda förskolans regelverk. När barnet fyller ett år ska föräldrarna acceptera erbjuden barnomsorgsplats så att båda föräldrarna, under förutsättning att de är arbetsföra, kan ställa sig till arbetsmarknadens förfogande på heltid och delta i erbjuden arbetsmarknadsinsats, SFI eller liknande.

## 4.7 Pensionärer

Pensionärer har normalt sin försörjning via ålderspension eller äldreförsörjningsstöd. Äldreförsörjningsstöd beviljas dock med en schablonsumma utan individuell behovsprövning. Även personer som uppnått åldern för allmän pension kan därför ha rätt till ekonomiskt bistånd för att uppnå en skälig levnadsnivå, under förutsättning att de sökt alla andra ersättningar de kan vara berättigade till. Krav ställs inte på individer att börja ta ut allmän pension innan de uppnått den ålder då de har rätt att söka garantipension och bostadstillägg.

## 4.8 Personer med tillgångar

### 4.8.1 Faktiska tillgångar

Vid bedömningen av om individen kan tillgodose sitt behov genom egna tillgångar, ska endast de tillgångar som individen förfogar över eller kan få tillgång till beaktas. Det kan exempelvis vara aktier och fonder. Det gäller som regel även utbetalningar av lån utan säkerhet och pantlån. Vissa inkomster och tillgångar bör inte påverka rätten till bistånd, i enlighet med Socialstyrelsens allmänna råd.[21]

Om individen har en privat pensionsförsäkring eller ett pensionssparkonto ska han eller hon, om det är möjligt, återköpa eller avsluta pensionsförsäkringen/pensionssparkontot så att tillgången blir disponibel för individen. Om detta inte är möjligt ska individen nyttja möjligheten till löpande utbetalningar från försäkringen/sparkontot från den ålder då det kan göras.

När det gäller försäkringsersättningar och skadestånd som en individ får för att kompensera ekonomiska förluster och som inte utgör ersättning för inkomstförlust, ska dessa beaktas endast om individen inte använder pengarna till att ersätta det han eller hon har förlorat.

Om en individ är dödsbodelägare till en anhörig som avlidit och väntar ett arv ska individen redovisa en kopia av bouppteckningen från Skatteverket. Om det står klart att individen kommer att få ett arv bör ekonomiskt bistånd beviljas enligt 12 kap. 1 § SoL med villkor om återkrav mot enskild enligt 33 kap. 2 §.

### 4.8.2 Hemmavarande barn och skolungdomars inkomster

Enligt 12 kap. 9 § SoL kan hemmavarande barn och skolungdomar upp till 21 år ha inkomster från arbete upp till ett prisbasbelopp utan att de beaktas vid biståndsprövningen. I enlighet med Socialstyrelsens allmänna råd får barn även ha sparade medel upp till 15 procent av prisbasbeloppet, utan att det påverkar föräldrarnas rätt till bistånd för barnet. Samma regel gäller för skolungdomar upp till 21 år. Om barnet eller ungdomen inte har sparade medel sedan tidigare, får arbetsinkomster motsvarande 15 procent av ett prisbasbelopp sparas. Sammantaget får den unge då ha arbetsinkomster motsvarande 1,15 prisbasbelopp under ett kalenderår, utan att dessa räknas med i biståndsprövningen.

Barns och skolungdomars inkomster och sparade medel över ovan nämnda nivåer, ska räknas av mot barnets del i familjens kostnader, inklusive boendekostnaden.

### 4.8.3 Bil och andra lätt realiserbara tillgångar

Om individen äger en bil eller en annan lätt realiserbar tillgång ska handläggaren utreda om individen ska sälja tillgången för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd. Detta gäller även avställda bilar och andra fordon. Om individen har en funktionshinderanpassad bil bör bilen inte bedömas som en realiserbar tillgång. Det gäller under förutsättning att individens transportbehov inte kan tillgodoses genom färdtjänst istället.

---

[21] Styckena ”Behovet kan tillgodoses på annat sätt enligt 12 kap. 1 § socialtjänstlagen – Genom egna tillgångar – Faktiska tillgångar” samt ”Hushållets inkomster enligt 12 kap. 1 § socialtjänstlagen – Faktiska inkomster”.

Om individen bedöms ha behov av bil, ska krav ställas på att byta till en billigare bil om bilens värde bedöms överstiga 30 procent av ett prisbasbelopp. Individen ska ges skälig tid att sälja bilen. En månad bör i regel vara tillräcklig tid för detta.

Krav på försäljning ska inte ställas för bilar vars värde bedöms understiga 10 procent av ett prisbasbelopp. Om individen har tagit ett lån för bilen ska krav på försäljning inte ställas om försäljningen bedöms ge ett intäktsöverskott på mindre än 10 procent av ett prisbasbelopp, efter att lånet är betalt. I annat fall ska något av följande kriterier vara uppfyllt för att individen ska få behålla bilen:

- individen bor i ett område där allmänna kommunikationer saknas eller där turtätheten är så begränsad att den omöjliggör nyttjande av allmänna kommunikationer för att delta i en daglig sysselsättning, eller
- individen har en sjukdom eller funktionsnedsättning som medför behov av bil.

### 4.8.4 Bostad

Om individens biståndsbehov bedöms överstiga tre månader ska som regel även krav ställas på att sälja en egenägd bostad, samt andra tillgångar av betydande värde. Det gäller under förutsättning att en försäljning bedöms ge ett intäktsöverskott som motsvarar ett prisbasbelopp eller mer, efter att lån kopplade till tillgången samt eventuell reavinstskatt och mäklararvode är betalda. Hänsyn bör även tas till individens befintliga boendekostnad och om individen kan antas ha särskilda svårigheter att hitta ett annat boende.

Krav på försäljning ska även ställas gällande en andel av en bostad eller ett fritidshus, såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning. Undantag från kravet bör dock göras för bostadsrätter där en annan person tagit hela lånet för bostaden och individen endast äger en liten andel av bostaden, i syfte att få bostadsrättsföreningens tillåtelse att bo kontinuerligt i lägenheten.[22]

Bostadsrätten eller fastigheten ska som regel värderas av en mäklare innan försäljning. Om barn berörs av beslut om försäljning av en bostad ska handläggaren först göra en barnkonsekvensanalys. Individen ska också ges skälig tid att sälja bostaden. Se avsnittet *Rådrum för att sälja bostad*.

Undantag från kravet kan göras om det finns mycket särskilda omständigheter som innebär att ett krav på bostadsbyte skulle medföra mycket negativa sociala konsekvenser för individen och dennes familj. Det kan exempelvis gälla individer som har ett särskilt stort behov av kontinuitet i sin boendemiljö på grund av ålder i kombination med sviktande hälsa. Individer med funktionshinderanpassade bostäder bör som regel också undantas från kravet på bostadsbyte.

[22] Se exempelvis Kammarrätten i Göteborg 2013-4556.

Vid krav på försäljning av bostad ska eventuellt bistånd beviljas enligt 12 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning enligt 33 kap. 3 § SoL.

#### 4.8.5 Rådrum för att sälja bostad

Vid krav på bostadsbyte ska individen få ett separat beslut om *skäligt rådrum för att sälja bostad* med besvärshänvisning. Som regel bedöms fyra månader vara en skälig tid, i enlighet med rättspraxis.[23] Under rådrumsperioden godtas som regel den faktiska boendekostnaden. Individen ska redovisa varje månad vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att sälja bostaden samt hitta en annan bostad. Om rådrummet passerar utan att individen har sålt bostaden, ger det en grund för att avslå biståndsansökan helt. Undantag ska göras om individen trots aktiva åtgärder inte har lyckats få bostaden såld, på grund av omständigheter som han eller hon inte råder över, exempelvis en svag bostadsmarknad i glesbygd. I så fall kan rådrummet förlängas.

# 5 Försörjningsstöd

Enligt 12 kap. 7 § SoL lämnas försörjningsstöd för skäliga kostnader för:

1. Livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning och telefon.
2. Boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Skäliga kostnader för posterna i punkt 1 i 12 kap. 9 § SoL beräknas enligt riksnormen, som bygger på officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion och som beslutas av regeringen varje år. I de belopp som riksnormen baseras på ingår även kostnad för barn- och ungdomsförsäkring. Riksnormen innehåller ett visst sparutrymme för inköp av sällanköpsprodukter, exempelvis fritidsutrustning, hemutrustning och dyrare klädesplagg.

## 5.1 Skäl att beräkna riksnormen till en högre eller lägre nivå

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl, ska socialnämnden beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå, enligt 12 kap. 9 § SoL. Om en individ har ett medicinskt behov av glutenfri eller mjölkproteinfri kost, som är styrkt av en dietist eller läkare, kan individen beviljas bistånd för kosttillägg med maximalt 0,8 procent av prisbasbeloppet per månad.[24] Barn upp till 16 år ska i första hand nyttja sin rätt att få gluten- och mjölkfria produkter till subventionerat pris genom att få dem förskrivna av läkare. För att beviljas kosttillägg för annan specialkost krävs intyg från dietist eller läkare på att individen har ett medicinskt behov av kosten och att kosten medför extra kostnader.

Ekonomiskt bistånd till kläder och skor utöver riksnormen beviljas inte om inte mycket särskilda skäl föreligger. Det kan gälla helt nyanlända individer som saknar kläder för årstiden och som inte får ersättning enligt Lagen om mottagande av asylsökande, LMA, från

[23] Se exempelvis Kammarrätten i Göteborg 2009-2289 och Kammarrätten i Stockholm 2011-5091.
[24] Konsumentverket beräknar att glutenfri och mjölkproteinfri kost medför extra kostnader.

Migrationsverket. Det kan även gälla individer som varit tvungna att lämna sitt hem mycket hastigt på grund av utsatthet för våld i en nära relation eller något annat brott.

Kostnaderna enligt riksnormen kan även i ett enskilt fall beräknas till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl för detta, enligt 12 kap. 7 § SoL. Det gäller om individen saknar faktiska kostnader eller har reducerade kostnader för poster som ingår i riksnormen, exempelvis under vistelse i heldygnsvård. Avdrag görs då för livsmedelsnormen, samt eventuella andra poster i riksnormen som tillgodoses genom vårdavgiften, för det antal dagar som vistelsen omfattar. Se även avsnittet *Inskrivna på sjukhus, behandlingshem eller anstalt*.

Riksnormen bör även beräknas till en lägre nivå om det är uppenbart att en individ med missbruksproblematik inte har vissa kostnader som ingår i normen, eftersom han eller hon inte använder biståndet till vad det är avsett för.[25]

## 5.2 Boendekostnad

Vid ansökan om ekonomiskt bistånd till boendekostnad ska handläggaren först utreda om individen kan styrka att han eller hon har en faktisk boendekostnad, genom ett giltigt kontrakt och en korrekt folkbokföring. Om dessa kriterier är uppfyllda prövas huruvida kostnaden är skälig.

### 5.2.1 Utredning av faktisk boendekostnad

Individen ska redovisa ett giltigt hyreskontrakt med fastighetsägaren eller förstahandshyresgästen. Handläggaren ska inför varje biståndsbeslut bedöma vilka övriga underlag som krävs, samt ta ställning till om individen ska redovisa att han eller hon har betalat föregående hyra, utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Hyresavi ska redovisas när det krävs för att utreda aktuell boendekostnad.

Enligt hyresrättsliga regler ska hyresvärden ge samtycke till andrahandsuthyrning för att motverka oegentligheter på bostadsmarknaden. Avsaknaden av samtycke från hyresvärden innebär dock inte i sig att avtalet om andrahandsuthyrning är ogiltigt. Utgångspunkten är därför att det föreligger ett avtal om boende som gäller mellan individen och förstahandshyresgästen alternativt bostadsrättsinnehavaren eller fastighetsägaren.[26] Om hyresvärden eller fastighetsägaren inte ger sitt samtycke till andrahandsuthyrning är detta inte skäl att avslå ekonomiskt bistånd till boendekostnad. För att säkerställa att individen har en trygg boendesituation bör handläggaren däremot uppmana individen att efterfråga hyresvärdens eller fastighetsägarens samtycke till andrahandsuthyrningen alternativt upprätta annan boendeplanering med individen.

Vid tveksamheter kring giltigheten av inlämnat förstahandskontrakt ska handläggaren begära samtycke från individen att kontakta hyresvärden eller fastighetsägaren för att säkerställa

[25] Prop. 1996/97:124 s. 170.

[26] Se HFD 6442-22 Varken i socialtjänstlagen eller i dess förarbeten anges att rätten till bistånd för kostnader för boende ska vara beroende av att det hyresrättsliga regelverket har följts. Något stöd för att så är fallet finns inte heller i rättspraxis.

kontraktets giltighet. Om individen inte lämnar samtycke till kontakt med hyresvärden eller fastighetsägaren, ska avslag göras för boendekostnaden då underlag saknas som styrker en faktisk boendekostnad.

Handläggaren ska vid grundutredning samt genom slumpmässiga stickprovskontroller försäkra sig om att rätt personer är folkbokförda i lägenheten enligt vad som uppgivits på ansökan och i hyreskontraktet, samt att inga andra personer är folkbokförda där. Om det finns oklarheter kring vilka som faktiskt bor i bostaden ska detta utredas vidare genom hembesök. Se även avsnittet *Hembesök*. Om det kan antas att en uppgift i folkbokföringen om en person är oriktig eller ofullständig är handläggaren skyldig att underrätta Skatteverket om detta. Underrättelseskyldigheten är sekretessbrytande.

### 5.2.2 Skälig boendekostnad

Vad som utgör en skälig boendekostnad bedöms utifrån vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig, i enlighet med rättspraxis och Socialstyrelsens allmänna råd. Som bedömningsstöd utgår nämnden från beloppen för genomsnittlig boendekostnad i Försäkringskassans årliga beräkning. För att bedömas som skälig bör boendekostnaden inte överstiga den genomsnittliga boendekostnaden för övriga kommuner med mer än 5 procent.[27]

Kostnader för tillval till bostaden i standardhöjande syfte godtas som regel inte. Undantag görs om tillvalen redan fanns när individen flyttade in i bostaden eller har beslutats av fastighetsägaren. Kostnad för parkeringsplats eller garage godtas ej, då tillgång till offentliga och kostnadsfria parkeringsplatser på orten är god och kostnaden inte anses vara nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå.

Om en bostad har kallhyra bör uppvärmningskostnaderna betraktas som en boendekostnad och därmed läggas till kallhyran. Kallhyran inklusive uppvärmningskostnader bör alltså rymmas inom boendekostnadsnormen för att bedömas som godtagbar.

Individer som kan vara berättigade till bostadsbidrag eller bostadstillägg ska ansöka om detta för att vara berättigade till bistånd för hela boendekostnaden. Om så inte sker ska delavslag göras med den summa som bostadsbidraget skulle ha uppgått till. Om individen har en boendekostnad som överstiger den godtagbara med mer än 5 procent, ska denne ges skäligt rådrum att sänka sin boendekostnad. Se avsnittet *Rådrum för att sänka boendekostnad*.

### 5.2.3 Skälig boendeyta

Normerna för godtagbar boendekostnad bygger på att två personer delar sovrum. Tonåringar bör dock inte behöva dela rum med en familjemedlem av motsatt kön. I första hand kan vardagsrummet nyttjas som extra sovrum. Om en familj med tonårsbarn har behov av ytterligare rum för att tillgodose ovanstående, kan avstegsbeslut fattas gällande boendekostnaden.

[27] Sjukförsäkringsavgifter och högsta godtagbara bostadskostnad

För familjer med umgängesbarn ska en helhetsbedömning göras utifrån hushållets sammansättning och omfattningen av umgänget. Umgängesbarn som övernattar regelbundet hos en biståndstagande förälder bör ha tillgång till ett delat sovrum.

För en vuxen person utan barn bedöms ett rum med kokmöjlighet som en skälig boendeyta. För två vuxna utan barn bedöms två rum med kokmöjlighet som en skälig boendeyta.

### 5.2.4 Tvättkostnad och vattenförbrukning

Om kostnader för vatten och användning av tvättstuga inte ingår i hyran godtas faktiska skäliga kostnader för detta, utifrån hushållets storlek. Kostnad för grovtvätt godtas som regel inte. Om individen redovisar ett avvikande högt eller lågt antal tvättar ska handläggaren utreda vad det beror på och ta ställning till om det finns särskilda skäl till detta. Om det inte finns särskilda skäl till en hög tvättfrekvens bör individen uppmanas att sänka sina tvättkostnader.

Skälig vattenförbrukning ska bedömas utifrån Energimyndighetens beräknade medelvärde för vattenanvändning, som är cirka 185 liter per person och dag i lägenhet. Som regel godtas faktiska kostnader för en vattenförbrukning som överstiger medelvärdet med maximalt 15 procent.

Vid orimligt hög eller låg vattenförbrukning ska handläggaren utreda vad det beror på. Individen ska också ges möjlighet att sänka en hög vattenförbrukning, innan en del av kostnaden avslås. En månad bör som regel vara en tillräcklig tid för detta. Därefter ska som regel endast en kostnad motsvarande medelvärdet plus 15 procent beviljas per hushållsmedlem.

### 5.2.5 Andrahands- och inneboendekontrakt

En skälighetsbedömning av boendekostnaden ska göras utifrån genomsnittlig boendekostnad i Försäkringskassans årliga beräkning. För att bedömas som skälig bör boendekostnaden inte överstiga den genomsnittliga boendekostnaden för övriga kommuner med mer än 5 procent.[28] Vid andrahands- och inneboendekontrakt ska en skälighetsbedömning också göras utifrån vad bostaden har för ursprunglig eller total hyreskostnad. Individer som bor i andra hand eller är inneboende ska därför redovisa förstahandshyresgästens hyresavi eller annat underlag som styrker förstahandshyresgästens hyreskostnad. För individer som är inneboende bör krav ställas på att redovisa betalning av hyra via kontoutdrag med varje ansökan, för att säkerställa att individen har en faktisk boendekostnad.

Om ett boende som hyrs ut i andra hand eller till inneboende är möblerat godtas ett hyrespåslag med högst 15 procent till den hyra som beviljas, enligt hyreslagen (12 kap. 55 § jordabalken). Tillägg för exempelvis el och bredband får göras för individens andel av de kostnader som förstahandshyresgästen själv har. Vid inneboendekontrakt ska handläggaren göra en bedömning av huruvida det rör sig om en hushållsgemenskap, exempelvis med ett kvarboende vuxet barn eller en förälder. Vid hushållsgemenskap bör hyresdelen vara

[28] Sjukförsäkringsavgifter och högsta godtagbara bostadskostnad

proportionerlig till den andel av lägenheten som individen disponerar, i enlighet med Socialstyrelsens allmänna råd. För inneboende som inte har hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren ska hyresdelen motsvara den totala hyreskostnaden för lägenheten, delad med antal personer som bor i lägenheten.

Om individen själv har en inneboende i sin bostad, inklusive ett hemmaboende vuxet barn som individen inte längre är försörjningsansvarig för, ska hyresdel från den inneboende medräknas som inkomst för hushållet. Vid misstanke om att ett vuxet barn eller en annan person är inneboende hos individen utan att vara folkbokförd där, ska detta utredas vidare.

När en individ hyr ett hus eller en bostadsrättslägenhet som någon annan äger, räknas detta som en förstahandsuthyrning. Om individen hyr hela bostaden ska boendekostnaden bedömas utifrån nämndens normer. Vid hyra av ett rum och del i kök hos någon som äger sin bostad beviljas maximalt 7 procent av prisbasbeloppet per månad i bistånd till boendekostnad. När ett flerpersonshushåll som bedöms ha behov av flera rum bor inneboende i en ägd bostad, gäller nämndens normer för godtagbar kostnad utifrån hushållets storlek.

#### 5.2.6 Egenägd bostad

Om individen bor i en egenägd bostadsrätt eller fastighet ska handläggaren ta ställning till om bostaden utgör en realiserbar tillgång som ska säljas för att individen ska ha rätt till ekonomiskt bistånd. Se avsnittet *Personer med tillgångar – Bostad*.

Om bistånd beviljas till boendekostnad för en egenägd bostad, ska kostnaden bedömas i enlighet med Socialstyrelsens allmänna råd. Det innebär att för en bostadsrätt medräknas månadsavgiften, uppvärmningskostnaden samt räntekostnaden för lån som tagits för inköp och underhåll av bostaden. För en fastighet medräknas tomträttsavgälden och räntekostnaden för lån som tagits för inköp och underhåll av fastigheten, samt nödvändiga driftskostnader såsom kostnader för uppvärmning, sophämtning, vatten och avlopp.

Om individen har beviljats skattejämkning för räntekostnaden och tomträttsavgälden medräknas hela kostnaden. I annat fall medräknas inte tomträttsavgälden, samt endast 70 procent av räntekostnaden, eftersom tomträttsavgälden samt resten av räntekostnaden är avdragsgilla i deklarationen. Amorteringar på lån ska aldrig medräknas i boendekostnaden.

#### 5.2.7 Servicebostad eller bosocialt kontrakt

Om en person är eller blir i behov av ekonomiskt bistånd när han eller hon får kontrakt på en lägenhet via servicebostad eller en bosocial insats, bedöms boendekostnaden utifrån nämndens normer för godtagbar kostnad. Avstegsbeslut kan fattas utifrån en individuell bedömning. Vid avsteg från godtagbar kostnad ska ställningstagande göras till om behovet kan tillgodoses på något annat sätt.

Krav på att sänka boendekostnaden ska som regel inte ställas på individer som har andrahandskontrakt som en bosocial insats, då denna i regel är kopplat till ytterligare stödinsatser från socialtjänsten. När individen hittar en annan boendelösning eller när det bosociala kontraktet övergår till ett förstahandskontrakt ska däremot krav ställas på individen

att sänka boendekostnaden, om den ligger över en godtagbar nivå och individen bedöms ha möjlighet att få en billigare bostad. Se avsnittet *Rådrum för att sänka boendekostnad*.

### 5.2.8 Byte till dyrare bostad

Hushåll med oskäligt låg boendestandard eller oskäligt liten boendeyta kan flytta till en dyrare bostad, om kostnaden för det nya boendet är godtagbar i förhållande till hushållets storlek. Om kostnaden ligger över godtagbar nivå och inte har godkänts av ekonomiskt bistånd, beviljas bistånd endast för godtagbar kostnad. Detsamma gäller som regel vid flytt från en annan kommun till en bostad med en kostnad över godtagbar nivå.

Om en individ ökar sin boendekostnad genom att flytta från en bostad med skälig yta och standard, beviljas endast bistånd för den tidigare boendekostnaden. Detta gäller vid flytt inom Åtvidabergs kommun.

Om individen får bostadsbidrag eller bostadstillägg för sitt nya boende ska hela ersättningen medräknas som inkomst.

### 5.2.9 Rådrum för att sänka boendekostnad

Om individens biståndsbehov bedöms överstiga tre månader ska krav på bostadsbyte ställas om individens boendekostnad är oskäligt hög. För att bedömas som skälig får boendekostnaden inte överstiga normerna för godtagbar kostnad med mer än 5 procent. Samtliga beslut om bistånd till boendekostnad över godtagbar nivå utgör avstegsbeslut med särskild delegationsordning.

Om barn berörs av krav på bostadsbyte ska handläggaren göra en barnkonsekvensanalys. Undantag från kravet på bostadsbyte ska göras om det finns särskilda omständigheter som innebär att kravet skulle medföra mycket negativa sociala konsekvenser för individen och dennes familj. Det kan exempelvis gälla barnfamiljer med särskilda omständigheter – såsom barn med särskilda behov – där ett bostadsbyte inom området inte är möjligt och en flytt skulle medföra att familjen tvingas bryta upp från det nätverk som byggts upp kring barnet.

Det kan också gälla individer som har ett särskilt stort behov av kontinuitet i sin boendemiljö på grund av ålder i kombination med sviktande hälsa. Individer med anpassade bostäder till följd av funktionsnedsättning bör som regel också undantas från kravet på bostadsbyte.

Vid krav på bostadsbyte ska individen få ett separat beslut om skäligt rådrum för att sänka boendekostnaden med besvärshänvisning. Som regel bedöms fyra månader vara en skälig tid, i enlighet med rättspraxis.[29] Under rådrumsperioden godtas som regel den faktiska boendekostnaden. Om individen inte medverkar alls till att försöka sänka sin boendekostnad beviljas dock endast godtagbar kostnad, även om rådrumsperioden inte löpt ut. Individen ska redovisa sina åtgärder för att sänka boendekostnaden varje månad genom en så kallad boendesökarlista.

[29] Se exempelvis Kammarrätten i Stockholm 2013-2300 och Kammarrätten i Jönköping 2016-2584.

Om individen efter att rådrummet passerat inte bedöms ha vidtagit tillräckliga åtgärder, ska i regel endast godtagbar boendekostnad beviljas. Vid utbetalning av bostadsbidrag eller bostadstillägg ska hela ersättningen medräknas som inkomst. Om individen däremot har sökt aktivt efter annat boende hos olika fastighetsägare och i olika kommuner under hela rådrumsperioden, men trots det inte har lyckats sänka sin boendekostnad, kan rådrummet förlängas.

### 5.2.10 Bistånd till ungdomar för hyresdel eller eget boende

När en ungdom bor kvar i föräldrahemmet efter att föräldrarnas försörjningsskyldighet har upphört, ska hyresdel från ungdomen medräknas som inkomst för hushållet.[30] Om en ungdom mellan 18 och 25 år som bor hemma hos sina föräldrar själv har behov av ekonomiskt bistånd, kan han eller hon beviljas hyresdel för sin del av boendekostnaden förutsatt att;

- föräldrarna själva har ekonomiskt bistånd *eller*
- ungdomen fortlöpande har betalat sin del av hyran även innan behovet av ekonomiskt bistånd uppstod *eller*
- om det har skett en faktisk förändring i ungdomens eller föräldrarnas ekonomiska situation, som innebär att ett behov av bistånd till hyresdel har uppstått.[31]

Ungdomar under 25 år har inte en självklar rätt till bistånd för eget boende även om föräldrarnas försörjningsskyldighet har upphört – inte ens om ungdomen redan har flyttat till ett eget boende när biståndsbehovet uppstår. Särskilda skäl att bevilja bistånd till kostnad för eget boende kan enligt rättspraxis vara att familjen är mycket trångbodd eller att det föreligger svåra personliga motsättningar i familjen.[32].

### 5.2.11 Tillfälligt boende

För att eftersträva likvärdiga bedömningar ska ansökan om akut eller tillfälligt boende handläggas enligt en lokal checklista[33]. Tillfälligt boende ska endast beviljas under en begränsad period och till individer som av särskilda skäl inte kan ordna ett boende på den reguljära bostadsmarknaden. För att komma i fråga för tillfälligt boende ska individen:

- vara helt bostadslös,
- ha uttömt sina möjligheter att ordna tillfälligt boende hos släkt eller vänner,
- sökt bostäder hos olika hyresvärdar och redovisat tagna kontakter på en boendesökarlista, samt
- ha ett särskilt behov av tillfälligt boende. Som regel bör klienten tillhöra en av målgrupperna för detta.

Målgrupperna för tillfälligt boende är:

---

[30] Se HFD 2020 ref. 40. Försörjningsskyldigheten upphör normalt när ungdomen fyller 18 år. Om ungdomen studerar på högst gymnasial nivå gäller dock försörjningsskyldigheten även efter 18-årsdagen, dock som längst tills ungdomen fyller 21 år.
[31] Se RÅ 1994 ref. 61.
[32] RÅ 1997 ref. 79 I-III.
[33] MYN-133 Checklista Ansökan om akut bistånd.

- Personer som är under utredning för, eller har beviljats och väntar på tillträde till, stöd- eller verksamhetslägenhet via socialkontoret eller LSS-boende via vård- och omsorgskontoret.
- Personer som är eller har varit utsatta för våld i en nära relation men som inte har rätt att bo på skyddat boende.
- Stora barnfamiljer som har svårt att få en hyreslägenhet på den reguljära bostadsmarknaden på grund av fastighetsägarnas riktlinjer för max antal boende per lägenhet. De familjer som berörs av detta och där det finns två vårdnadshavare, ska uppmanas att söka efter två hyreslägenheter istället för en, om familjen därigenom kan få en godtagbar kostnad.
- Personer med svår psykisk ohälsa utan missbruksproblematik, som inte kan få tillfälligt boende via en annan huvudman.

Bistånd till tillfälligt boende kan i undantagsfall beviljas till individer som inte tillhör någon av dessa målgrupper. Om beslutet berör barn ska handläggaren göra en barnkonsekvensanalys, som beaktas i bedömningen.

Om individen kan vara aktuell för en bosocial insats[34] ska han eller hon hänvisas till Mottagning Vuxen för att ansöka om detta. Om individen har behov av vård, omsorgs- eller insatser på grund av funktionsnedsättning ska individen hänvisas till mottagningen för Äldre- och funktionsstöd. Om individen kan antas vara i behov av god man eller förvaltare ska detta anmälas till överförmyndarnämnden.

Personer som friges efter att ha verkställt ett fängelsestraff ska i god tid innan frigivningen ha planerat för sitt boende med stöd av frivården. Om individen inte deltar i rekommenderat och beslutat behandlingsprogram via kriminalvården bedöms han eller hon som regel inte ha rätt till ekonomiskt bistånd för tillfälligt boende.

Bistånd för tillfälligt boende ska beviljas för en mycket begränsad period, utifrån en individuell bedömning av vilken tid som krävs för att individen ska hitta ett annat boende. Beslut om skäligt rådrum för att sänka boendekostnaden fattas inte för tillfälligt boende.

#### 5.2.12 Skälig kostnad för tillfälligt boende

Bistånd till tillfälligt boende beviljas för det billigaste alternativet som tillgodoser en skälig levnadsnivå för individen. Kostnaden ska styrkas med kostnadsförslag. Om individen har fått bistånd för tillfälligt boende för en tidigare period bör individen styrka att kostnaden har betalats.

### 5.3 Hushållsel

Ekonomiskt bistånd beviljas till faktiska skäliga kostnader för hushållsel. Elnätsavgiften går inte att påverka och godtas därför under förutsättning att den är korrekt beräknad.

[34] Enligt rättspraxis (RÅ 2004 ref 130 och RÅ 1990 ref. 119) har socialnämnden en skyldighet att lämna bistånd med att skaffa bostad till den som är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad.

Socialnämnden har normer för skälig månadsförbrukning av hushållsel, som bygger på Konsumentverkets beräkningar av genomsnittlig elförbrukning för hushåll av olika storlek.[35]

**Normer för skälig månadsförbrukning av hushållsel utifrån hushållets storlek**
1 person: 180 kWh
2 personer: 240 kWh
3 personer: 280 kWh
4 personer: 340 kWh
5 personer: 380 kWh
6 personer: 430 kWh
7 personer: 460 kWh
Fler än 7 personer: 460 kWh + 30 kWh per ytterligare person

Normerna gäller vid boende i hyreslägenhet. För andra boendetyper ska en individuell bedömning göras utifrån individens förbrukning och faktiska kostnad.[36] Om en individ är inneboende hos någon annan eller har en inneboende i sin bostad ska kostnaden för elnätsavgiften och elförbrukningen delas med antalet boende i bostaden, såvida inte elkostnaden ingår i inneboendekontraktet.

Vid orimligt hög eller låg elförbrukning ska handläggaren utreda vad det beror på och vid behov göra hembesök. Detta i syfte att dels bedöma om kostnaden är skälig, dels försöka klarlägga om antalet personer som bor i lägenheten överensstämmer med vad som uppgivits i ansökan och på hyreskontraktet. Individen bör uppmanas att byta elleverantör eller avtalsform om han eller hon därigenom kan sänka sin elkostnad med en summa som inte är obetydlig. Om individen har anvisningsavtal ska han eller hon göra ett aktivt val av elleverantör och avtalsform.

Som regel godtas faktiska kostnader för hushållsel motsvarande en elförbrukning som överstiger normerna med maximalt 15 procent. Individen ska ges möjlighet att sänka en hög elförbrukning innan en del av elkostnaden avslås. En månad bör som regel vara en tillräcklig tid för detta. Därefter ska som regel endast kostnaden för skälig förbrukning enligt normen plus 15 procent beviljas. Bistånd beviljas inte till olika tillval som individen har möjlighet att välja bort, såsom exempelvis “grön el” eller olika former av priskollstjänster.

## 5.4 Hemförsäkring

Ekonomiskt bistånd beviljas till faktisk skälig kostnad för hemförsäkring som omfattar egendomsskydd, rättsskydd, ansvarsskydd och överfallsskydd. Bistånd beviljas inte till tilläggsförsäkringar. Om individen är medlem i en fackförening bör han eller hon ha sin hemförsäkring via fackföreningen om det medför en lägre kostnad. Kostnaden ska styrkas

[35] Skäliga levnadskostnader – Beräkningar av Konsumentverket 2009. Konsumentverket har därefter inte uppdaterat sina beräkningar av rimlig förbrukning av hushållsel.
[36] Elförbrukningen i småhus ligger som regel på samma nivå som för större lägenheter eller högre, även om huset inte har eluppvärmning.

med ett försäkringsbrev. Bistånd till hemförsäkring beviljas i regel månadsvis, årskostnad beviljas inte.

Socialnämnden har ett bedömningsstöd för skälig kostnad för hemförsäkring utifrån hushållets storlek. Normen i detta bygger på Konsumentverkets beräkningar av rimliga hushållskostnader för olika hushållstyper och revideras varje år. Normerna gäller vid boende i hyreslägenhet. För andra boendetyper ska en individuell bedömning göras utifrån individens faktiska kostnad. Detsamma gäller om hushållet består av fler personer än vad normerna omfattar.

| 1 pers | 2 pers | 3 pers | 4 pers | 5 pers | 6 pers | 7 pers |
|---|---|---|---|---|---|---|
| 100 kr | 110 kr | 130 kr | 150 kr | 170 kr | 190 kr | 190 kr |

Som regel godtas faktiska kostnader för hemförsäkring som överstiger normerna med maximalt 15 procent. Om kostnaden överstiger normen mer än så och individen inte redovisar några godtagbara skäl till detta, ska som regel endast kostnaden enligt normen plus 15 procent beviljas.

### 5.5 Arbetsresor

Bistånd beviljas till faktiska kostnader för arbetsresor som överstiger gång- och cykelavstånd. Avstånd som understiger fem kilometer bedöms som gång- och cykelavstånd. Månadskort för resor med lokaltrafiken beviljas endast om det ger den lägsta totalkostnaden för det antal arbetsresor som individen har behov av.

Som arbetsresor räknas resor till och från en arbetsplats, arbetsmarknadsåtgärd eller anställningsintervju samt möten hos Arbetsförmedlingen. För resor till en annan ort för anställningsintervjuer finns ett bidrag att söka hos Arbetsförmedlingen som ska nyttjas i första hand. Även resor till och från studier som ingår i individens planering räknas som arbetsresor.

Gällande ekonomiskt bistånd till andra typer av resor, se avsnittet *Lokala resor utöver arbetsresor*. Angående vilka resekostnader som beviljas om individen bedöms ha behov av bil för att ta sig till en daglig sysselsättning, se avsnittet *Bilkostnad*.

### 5.6 Medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa

Ekonomiskt bistånd beviljas till faktisk kostnad för medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa för individer som är eller bedöms kunna bli arbetsföra inom överskådlig framtid. Bistånd för dessa kostnader beviljas inte till individer som har pension eller sjukersättning. Individen ska ha ansökt om att få avgiften helt eller delvis nedsatt.

Om individen har en anställning som kvalificerar honom eller henne till arbetslöshetsförsäkringen ska klienten ansöka om medlemskap i en arbetslöshetskassa, i syfte att kunna tillgodogöra sig ersättning från arbetslöshetsförsäkringen i ett senare skede.

# 6 Bistånd till livsföring i övrigt

## 6.1 Hälso- och sjukvård

Ekonomiskt bistånd beviljas för avgifter för hälso- och sjukvård samt sjukresor som omfattas av högkostnadsskyddet. Det gäller exempelvis patientavgifter för besök inom öppenvården eller för sjukhusvistelse. Under en tolvmånadersperiod beviljas maximalt det belopp som motsvarar egenavgiften i högkostnadsskyddet. Kostnad för uteblivet besök ersätts inte. Se även avsnittet *Inskrivna på sjukhus, behandlingshem eller anstalt*. Kostnad för bussbiljett för att ta sig till ett vårdbesök på annan ort kan beviljas mot uppvisande av underlag som styrker behovet.

### 6.1.1 Läkemedel

Ekonomiskt bistånd beviljas som regel endast för kostnader för läkemedel, hjälpmedel och förbrukningsmaterial som omfattas av högkostnadsskyddet. Individen ska redovisa underlag som styrker att kostnaden omfattas av högkostnadsskyddet. Bistånd för läkemedel som inte ingår i högkostnadsskyddet kan som undantag beviljas efter intyg från läkare eller annan behörig hälso- och sjukvårdspersonal, som styrker att medicinen är nödvändig och att den inte går att ersätta med ett annat läkemedel som ingår i högkostnadsskyddet. Undantag kan även göras för förskrivna läkemedel utom förmån som ingår i dosdispension, om kostnaden för att ordna med ett nytt recept överstiger beloppet för den ansökta läkemedelskostnaden.

### 6.1.2 Ortopedtekniska hjälpmedel

Region Östergötland har avtal med en leverantör för medicinska bedömningar och förskrivning av ortopedtekniska hjälpmedel, skor och inlägg. Besöksavgiften för medicinsk bedömning bedöms som en godtagbar utgift.

Om individen har genomgått medicinsk bedömning och beviljats bidrag från Region Östergötland, beviljas ekonomiskt bistånd till lägsta återstående kostnad som tillgodoser behovet för ortopedtekniska hjälpmedel, skor och inlägg. Detta gäller under förutsättning att individen inte bedöms bli självförsörjande inom sex månader.

## 6.2 Tandvård

Socialnämnden har tydliga styrdokument avseende handläggning av ekonomiskt bistånd till tandvård[37]. Bistånd beviljas till de skäliga kostnader för nödvändig tandvård som återstår sedan individen nyttjat det statliga tandvårdsstödet och bedöms genom prisjämförelse med Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets referensprislista. Vad som bedöms som nödvändig tandvård skiljer sig åt beroende på om behovet är akut eller inte. Kostnad för uteblivet besök ersätts inte.

[37] Se lokal riktlinje *MYN-106 Handläggning av ansökan om bistånd till tandvård* med tillhörande stöddokument *MYN-106a Bedömningsstöd vid ekonomiskt bistånd till tandvård* och *MYN-106b INSTRUKTION Tandvårdskonsultation.*

### 6.2.1 Akut tandvård

Med nödvändig akut tandvård avses exempelvis behandling av akuta inflammationer och smärttillstånd, provisoriska fyllningar och reparationer av protetik. Individen behöver inte lämna in kostnadsförslag innan behandlingen, utan lämnar in underlag som styrker kostnaden i efterhand.

### 6.2.2 Icke akut tandvård

Bistånd till icke akut tandvård beviljas som regel endast om klienten inte bedöms kunna betala tandvården själv inom en sexmånadersperiod. Behovet ska som regel ha uppstått nyligen och individen ska vara i behov av behandling omgående på grund av allvarlig risk för hälsan eller risk för att tandstatusen snabbt kan försämras.

Som nödvändig icke akut tandvård räknas exempelvis behandling av svår tandlossning eller av kariesskador som måste åtgärdas för att förhindra fortsatt kariesangrepp, samt behandling för att åtgärda väsentligt nedsatt tuggfunktion eller gravt utseendemässigt handikapp.

Bistånd beviljas till behandlingskostnad för lägsta godtagbara standard, vilket som regel innebär avtagbar protetik istället för fast protetik och fyllning istället för krona. Bistånd till särskild bettskena från tandläkare beviljas endast efter intyg från tandläkare som styrker att behovet inte kan tillgodoses med en vanlig bettskena från handeln.

För icke akut tandvård ska biståndsbedömningen baseras på ett kostnadsförslag. Kostnadsförslaget ska bedömas av konsulttandläkare om kostnaden uppgår till 5 000 kronor eller mer. Konsulttandläkaren kan även bedöma kostnadsförslag där det av andra skäl är svårt att enbart med socialnämndens bedömningsstöd bedöma om tandvården är nödvändig eller om kostnaden är skälig.

Ett kostnadsförslag som tillstyrker behandling betraktas som giltigt i maximalt sex månader. Om individen inte har påbörjat behandlingen inom denna tid behöver han eller hon inkomma med ett nytt kostnadsförslag för att kunna beviljas ekonomiskt bistånd för kostnaden. Om extra kostnader tillkommer under pågående behandling, ska individen lämna in ett nytt kostnadsförslag för dessa. Om de behandlingar som kostnadsförslaget omfattar inte hinner slutföras inom ett år krävs ett nytt kostnadsförslag och förnyad bedömning.

### 6.2.3 Förebyggande tandvård

Personer som är långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd, det vill säga som tagit emot bistånd under minst tio av föregående tolv månader, kan beviljas bistånd till undersökning i förebyggande syfte en gång vartannat år. Individen behöver då inte lämna in kostnadsförslag innan undersökningen utan redovisar kostnaden i efterhand.

## 6.3 Glasögon

Vid misstänkt synnedsättning beviljas bistånd till faktisk kostnad för synundersökning. Kostnaden beviljas som regel högst en gång vartannat år.

Vid behov av glasögon (enkelslipade eller progressiva) där behovet har styrkts av en legitimerad optiker eller ögonläkare beviljas bistånd till det billigaste alternativet som finns tillgängligt på marknaden. Det är skäligt att kunna använda sig av en optiker på orten. Individen ska inhämta kostnadsförslag och skälighetsbedömning görs innan bistånd beviljas. Tillval, såsom exempelvis antireflexbehandling, godtas inte. Bistånd beviljas till skäliga kostnader för kontaktlinser, endast om behovet har styrkts av en läkare och linser är det enda alternativet.

Vid förändring av synnedsättningen kan bistånd beviljas till nya glasögon efter intyg från ögonläkare eller optiker som styrker behovet. Som regel beviljas bistånd till nya glasögon maximalt en gång vartannat år. Vid ansökan om bistånd för att ersätta trasiga glasögon ska en bedömning göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Om bistånd beviljas ska individen nyttja hemförsäkringen om självrisken är lägre än kostnaden för nya glasögon. Bistånd till borttappade glasögon beviljas som regel inte.

Barn och unga till och med 19 år får bidrag för glasögon och kontaktlinser av regionen. De flesta optiker tillhandahåller glasögon för barn som inte kostar mer än vad regionens bidrag uppgår till och som regel tillgodoses barns behov av glasögon därför genom regionens bidrag. Om kostnadsfria glasögon inte finns att tillgå eller om barnet har ett medicinskt behov av glasögon som är styrkt av läkare och som inte täcks av regionens bidrag, kan bistånd beviljas till den kostnad som återstår.

En del optiker erbjuder även gratis synundersökning för barn i vissa åldrar. Om detta inte finns att tillgå beviljas bistånd till faktisk kostnad för synundersökningen.

## 6.4 Internetuppkoppling

Enligt rättspraxis ingår som regel internetuppkoppling i hemmet i skälig levnadsnivå, eftersom det vanligen krävs för att effektivt kunna ta del i samhällslivet.[38] Ekonomiskt bistånd till kostnad för internetuppkoppling kan ges med maximalt 0,6 procent av prisbasbeloppet per månad, mot uppvisande av underlag som styrker behovet.

## 6.5 Hemutrustning

Bistånd till hemutrustning beviljas endast om individen har ett särskilt behov av utrustningen och behovet inte kan tillgodoses på något annat sätt, samt om individen har ett biståndsbehov som bedöms överstiga tre månader. Vid ansökan om bistånd till hemutrustning gällande större belopp ska behovet utredas genom hembesök. Som större belopp räknas belopp som överstiger en procent av prisbasbeloppet. Se även avsnittet *Hembesök*. Mindre inköp av produkter till hemmet, såsom handdukar och sängkläder, bedöms individen kunna bekosta själv genom sparutrymmet i riksnormen.

### 6.5.1 Specifik hemutrustning

Socialnämnden har normer för vilka belopp som maximalt beviljas för olika typer av hemutrustning. Om den faktiska kostnaden är lägre än normen beviljas faktisk kostnad

[38] HFD 2017 ref. 23.

istället. Annan typ av hemutrustning än den som listas nedan beviljas endast om individen har särskilt behov av den. Beloppen förutsätter att merparten av hemutrustningen köps in begagnad. Utifrån det bistånd som beviljas är det dock upp till individen att avgöra vad som ska inhandlas och var det ska ske.

**Normer för hemutrustning, maximalt belopp som beviljas i procent av prisbasbeloppet**
Säng per person, inklusive madrass: 3 %
Hopfällbar gästsäng för umgängesbarn: 1 %
Köksbord och stolar: 1 %
Skrivbord och stol (beviljas endast till skolbarn- och ungdomar): 1 %
Soffa: 2 %
Soffbord/tv-bänk: 0,5 % per möbel
Lampor: 0,5 % för hela bostaden
Full utrustning av husgeråd (kastruller, stekpanna, tallrikar, glas, muggar, bestick och köksredskap): 2 %
Dammsugare samt övrig städutrustning: 1 %
TV inkl. digitalbox: 2 %
Dator, surfplatta eller smart mobiltelefon: 3 %

### 6.5.2 TV och dator

Enligt rättspraxis anses TV som regel ingå i en skälig levnadsnivå. Ensamstående individer, som inte är särskilt bundna till hemmet på grund av sjukdom eller liknande, anses dock inte ha behov av TV för att uppnå en skälig levnadsnivå.[39] Enligt socialnämndens riktlinjer har ensamstående utan barn, som har en dator, surfplatta eller smarttelefon med internetuppkoppling, inte rätt till ekonomiskt bistånd till TV.

Enligt rättspraxis ingår tillgång till internetuppkoppling i hemmet i en skälig levnadsnivå.[40] För att tillgodose behovet av internetuppkoppling har ett hushåll som saknar både dator, surfplatta och smart mobiltelefon, rätt till ekonomiskt bistånd till inköp av en av dessa , utrustningar.[41] Hushållet kan då själv välja vilken utrustning som ska inhandlas. Oavsett vilken typ av utrustning som väljs beviljas maximalt 3 procent av prisbasbeloppet i bistånd.

Bistånd till borttappad dator, surfplatta eller mobiltelefon beviljas som regel inte, då individen har ett eget ansvar att vara aktsam om sina tillhörigheter och undvika att merkostnader uppstår. Vid ansökan om bistånd för att reparera eller ersätta en trasig dator, surfplatta eller mobiltelefon ska en bedömning göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Om bistånd beviljas ska individen nyttja hemförsäkringen om självrisken är lägre än kostnaden för reparation eller nyinköp.

[39] Kammarrätten i Sundsvall 2008-870, Kammarrätten i Stockholm 2009-2412 och Kammarrätten i Stockholm 19982385.
[40] HFD 2017 ref. 23.
[41] Se Kammarrätten i Jönköping 354-2020 och Kammarrätten i Göteborg 3255-18.

Skolbarn och ungdomar ska få sitt behov av dator för skolarbetet tillgodosett av skolan och beviljas därför inte bistånd till dator för detta ändamål.

#### 6.5.3 Full hemutrustning

Bistånd till full hemutrustning vid bosättning beviljas endast vid särskilda skäl. Det kan exempelvis vara att individen har behövt byta bostad med kort varsel till följd av att han eller hon har varit utsatt för våld i en nära relation eller något annat brott. Individer som nyligen kommit till Sverige för att bosätta sig kan också beviljas bistånd till full hemutrustning.

Vid bistånd till full hemutrustning beviljas maximalt 12 procent av prisbasbeloppet för en ensamstående person. Biståndet kan utökas med högst 4 procent för varje ytterligare person i hushållet. Beloppet för full hemutrustning bygger på att individen gör en viss prioritering av vad som ska inhandlas.

### 6.6 Spädbarnsutrustning

Individen har i första hand ett ansvar att planera sin ekonomi så att nödvändiga inköp inför ett barns födelse kan göras genom sparutrymmet i riksnormen. Om individen inte har kunnat göra nödvändiga inköp av spädbarnsutrustning och behovet inte kan tillgodoses via lån av utrustning från familj och vänner, kan ekonomiskt bistånd beviljas till den utrustning som saknas i enlighet med sociala myndighetsnämndens normer. Det gäller framförallt vid första barnets födelse. Familjer som har barn sedan tidigare förutsätts i hög grad kunna återanvända utrustning.

**Normer för spädbarnsutrustning, maximalt belopp som beviljas i procent av prisbasbeloppet**
Säng inklusive madrass, sängkläder och tillbehör: 2,5 %
Barnvagn med tillbehör: 3 %
Bilbarnstol: 1 %
Bärsele: 1 %
Badutrustning: 0,25 %
Skötbädd med tillbehör: 0,25 %

Extra bistånd till bebiskläder beviljas inte utan får tillgodoses av klädposten i riksnormen efter barnets födelse.

### 6.7 Kostnader för flytt, magasinering och sanering

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till flyttkostnad om flytten är nödvändig för att individen ska uppnå en skälig levnadsnivå. Det kan handla om flytt från en bostad med oskäligt liten boendeyta eller låg standard, eller uppbrott från en relation där det förekommer våld. Bistånd till flyttkostnad kan också beviljas om socialkontoret har ställt krav på individen att byta till en billigare bostad för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd, eller om flytten är nödvändig för att individen ska komma i egen försörjning genom arbete på en annan ort. Flyttkostnaden ska som regel ha godkänts av handläggaren innan flytten.

Bistånd till flyttkostnad bör omfatta lägsta tillgängliga kostnad för hyra av bil inklusive försäkring och drivmedel. Bistånd till kostnad för flyttfirma samt flyttstädning beviljas endast om klienten på grund av exempelvis ålder, sjukdom eller våldsutsatthet inte kan flytta på egen hand och inte har någon i det egna nätverket som kan hjälpa till. Individen ansvarar själv för att i möjligaste mån planera sin ekonomi så att dubbla boendekostnader undviks vid flytt. Bistånd till dubbla boendekostnader kan dock beviljas om det finns särskilda skäl, såsom att flytten sker med anledning av att hushållet har fått rådrum för att sänka sin boendekostnad. Bistånd till dubbla boendekostnader kan också beviljas till exempel om en individ flyttar från ett hem där han eller hon har varit utsatt för våld i en nära relation, där individen står på kontraktet och har uppsägningstid för bostaden.

Individer som tillfälligt saknar egen bostad ska i första hand uttömma möjligheten att förvara sina tillhörigheter hos släkt och vänner. Om behovet inte kan tillgodoses på det sättet och det bedöms som skäligt med hänsyn till värdet på det som ska förvaras, kan ekonomiskt bistånd beviljas till magasinering för en begränsad period. Bistånd till magasinering beviljas som regel under maximalt sex månader och rätten till bistånd till kostnaden bedöms månadsvis. Kostnaden ska godkännas av handläggaren i förväg.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till sanering om mycket särskilda skäl föreligger. Det kan exempelvis vara att bostaden måste saneras för att individen ska beviljas insatser från en annan huvudman, såsom hemtjänst eller boendestöd. Bistånd till sanering beviljas med maximalt ett prisbasbelopp och som regel högst en gång per individ. Kostnaden ska godkännas av handläggaren i förväg.

### 6.8 Bilkostnad

Om en individ bedöms ha behov av bil, kan han eller hon även ha rätt till ekonomiskt bistånd för vissa kostnader för bilen. Se avsnittet *Bil och andra lätt realiserbara tillgångar* angående vilka kriterier som gäller för att bedömas vara i behov av bil. Om individen har undantagits från kravet att sälja sin bil på grund av bilens ringa värde så har han eller hon inte rätt till bistånd för kostnader kopplade till bilen.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till kostnader för drivmedel för resor som individen har skäligt behov av. Beloppet beräknas enligt Skatteverkets schablon för kostnadsersättningar, vilken inkluderar ersättning för bilskatt, besiktning samt skälig kostnad för bilförsäkring (trafik- eller halvförsäkring, ej helförsäkring). För resor med lånad bil används beloppet för förmånsbil i samma schablon. Bistånd beviljas inte till kostnader för bilservice och reparationer eller inköp av tillbehör såsom nya däck. Syfte och behov av resor ska kunna styrkas med underlag (till exempel kallelse till vårdbesök).

### 6.9 Lokala resor utöver arbetsresor

Som arbetsresor räknas resor till och från en arbetsplats, arbetsmarknadsåtgärd eller anställningsintervju samt möten hos Arbetsförmedlingen. Även resor till och från studier som ingår i individens planering räknas som arbetsresor.

Ekonomiskt bistånd beviljas utöver det till resor som överstiger gång- och cykelavstånd för att besöka myndigheter som individen har ärenden hos, samt till resor till vård och behandling eller för att hämta ut medicin. Även andra aktiviteter kan generera skäliga resekostnader, exempelvis aktiviteter som ingår i individens planering med ekonomiskt bistånd. Avstånd som understiger fem kilometer bedöms som gång- och cykelavstånd. En annan bedömning kan göras för individer som på grund av ålder eller medicinska skäl inte kan gå eller cykla. Bistånd beviljas till faktiska kostnader för det antal resor som individen har behov av, alternativt månadskort om det ger en lägre totalkostnad. Bistånd till reskassa beviljas inte om inte individen har skäliga resekostnader.

Angående vilka resekostnader som beviljas om individen bedöms ha behov av bil för skäliga resor, se avsnittet *Bilkostnad*. Om individen har rätt till färdtjänst beviljas bistånd till färdtjänstavgiften för det antal resor som individen har färdtjänsttillstånd för.

Skolbarn och ungdomar får sitt eventuella behov av skolresor tillgodosett av skolan och ska inte beviljas bistånd till detta. Bistånd till andra lokalresor kan beviljas för skolbarn- och ungdomar om resan är skälig utifrån de riktlinjer som gäller för vuxna.

### 6.10 Umgängesresor

Bistånd beviljas till skäliga kostnader för att ett barn ska kunna umgås med sin förälder som bor på annan ort. Inför beslut om bistånd till umgängesresa ska handläggaren göra en barnkonsekvensanalys.

Enligt rättspraxis ska bedömningen av skäliga kostnader för umgänge anpassas till vad en familj i allmänhet har råd med.[42] Umgängesföräldern har det primära ansvaret för att bekosta umgängesresor, men enligt 6 kap. 15 b § första stycket föräldrabalken ska den förälder som barnet bor med vara med och dela på kostnaderna utifrån sin ekonomiska förmåga.

Vid bedömningen av hur ofta kostnader för umgänge ska beviljas bör hänsyn tas till avgörande i domstol som reglerar umgänget eller avtal om umgänge, om sådant finns. Bistånd kan i undantagsfall beviljas även till andra kostnader som är nödvändiga för att umgänget ska komma till stånd, såsom logi. Det gäller främst om umgänget är reglerat på ett sådant sätt att det inte kan ske i den biståndstagande förälderns hem.

### 6.11 Körkort

Individer som har rätt till körkortslån från CSN ska i första hand nyttja det. Om individen inte har rätt till körkortslån via CSN, men bedöms kunna bli självförsörjande om han eller hon tar körkort, kan bistånd till körkort beviljas enligt 12 kap. 2 § SoL, med villkor om återbetalning enligt 33 kap. 3 §. Bistånd till körkort utan villkor om återbetalning beviljas endast i undantagsfall. Bedömning ska då göras i ärendegrupp med ledning av enhetschef.

### 6.12 Rekreation samt utgifter vid ferier, högtider och bemärkelsedagar

[42] RÅ 1987 ref. 109 och RÅ 1994 ref. 81.

Ekonomiskt bistånd till rekreation beviljas endast om det finns mycket särskilda skäl. Ett särskilt behov av rekreation och miljöombyte kan finnas exempelvis hos hushåll med långvariga medicinska eller sociala problem, som inte har kunnat kosta på sig någon resa i rekreationssyfte under lång tid.

Bistånd till rekreation beviljas endast till långtidsberoende biståndshushåll, det vill säga hushåll som tagit emot ekonomiskt bistånd minst tio av föregående tolv månader. Bistånd till rekreation bör räcka till exempelvis en tåg- eller bussresa samt några nätters logi, om boendet inte kan tillgodoses genom släktingar eller vänner. Om en barnfamilj ansöker om en rekreationsresa ska en barnkonsekvensanalys göras inför beslutet.

Långtidsberoende barnfamiljer kan beviljas bistånd till kostnad för lägervistelse eller sommarkollo för barn om det inte finns att tillgå kostnadsfritt. För detta krävs inte särskilda skäl utöver att hushållet är långtidsberoende. Om det finns särskilda skäl kan bistånd beviljas till en medföljande vuxen. Det kan exempelvis gälla barn med särskilda behov.

Utöver rekreationsresa och lägervistelse för barn i enlighet med ovanstående riktlinjer, beviljas inget extra bistånd i samband med ferier, högtider eller bemärkelsedagar. Om en klient tagit emot ett bidrag från en organisation i civilsamhället och bidraget är avsett för ett särskilt ändamål, exempelvis en rekreationsresa eller att köpa julklapp till barn, ska bidraget inte medräknas som inkomst vid biståndsbedömningen.

## 6.13 Fritidsutrustning till barn och skolungdomar

Riksnormen innehåller ett visst sparutrymme för inköp av sällanköpsprodukter, till exempel en cykel eller annan fritidsutrustning till barn. Barn och skolungdomar har även rätt att ha egna sparade pengar motsvarande maximalt 15 procent av prisbasbeloppet, som kan användas till inköp av fritidsutrustning samt till fritidsaktiviteter.

Som regel beviljas inte ekonomiskt bistånd till inköp av cykel eller annan fritidsutrustning till barn och skolungdomar. Undantag görs endast om det finns särskilda skäl till att barnet eller skolungdomen är i behov av utrustningen samt att föräldrarna inte själva kan spara ihop till beloppet. Särskilda skäl till behov av cykel kan exempelvis ett barn ha som har långt till skolan utan att vara berättigad till skolskjuts. Särskilda skäl till att vårdnadshavarna inte själva kan spara ihop till beloppet kan till exempel bero på psykisk ohälsa eller social problematik. Hushållet bör dessutom vara långtidsberoende för att komma i fråga för bistånd till cykel eller annan fritidsutrustning till ett barn eller en skolungdom.

Bistånd till cykel till barn eller skolungdom beviljas med maximalt 1 procent av prisbasbeloppet. Extra bistånd till reparationer eller inköp av hjälm och andra tillbehör beviljas inte då det bedöms rymmas inom posten Lek och fritid i riksnormen.

### 6.13.1 Fritidskortet

För att främja en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga, oavsett familjens ekonomiska situation, hänvisar Åtvidabergs kommun i första hand till det nationella Fritidskortet. Kortet riktar sig till barn och unga mellan 6 och 16 år. Fritidskortet ger ett fast belopp per år som kan

användas direkt som betalning hos anslutna föreningar, kulturskolor och organisationer inom civilsamhället.

Barn och unga vars vårdnadshavare har beviljats preliminärt bostadstillägg, som en del av sin pension, sjuk- eller aktivitetsersättning, kan ta del av det särskilda fritidskortet om 2 500 kronor per barn och kalenderår.

## 6.14 Kostnader för kommunal service, juridisk hjälp samt övriga avgifter

### 6.14.1 Avgifter för kommunal service och omsorg

Ekonomiskt bistånd beviljas till avgifter för kommunal service som individen har behov av för att uppnå en skälig levnadsnivå, såsom barnomsorg, funktionshinderomsorg och äldreomsorg. Individen har ett eget ansvar för att lämna korrekta inkomstuppgifter till kommunen och ekonomiskt bistånd beviljas som regel därför endast till den avgift som motsvarar individens korrekta ekonomiska förhållanden.

### 6.14.2 Avgifter för juridisk hjälp

Ekonomiskt bistånd beviljas till hemförsäkring, i vilken rättsskyddsförsäkring ingår. Den som saknar rättsskyddsförsäkring kan under vissa förutsättningar få rättshjälp, vilket medför en avgift. Som regel beviljas inte ekonomiskt bistånd till rättshjälpsavgiften, eftersom individen har ett eget ansvar att skaffa en hemförsäkring som ger ekonomiskt skydd vid tvister i domstol. Bistånd beviljas inte heller till advokatkostnader som inte täcks av rättsskyddsförsäkringen.

Bistånd till självrisken i rättsskyddsförsäkringen kan beviljas om det finns särskilda skäl. Det gäller framförallt i tvister gällande vårdnad, boende, umgänge eller underhåll rörande barn.

### 6.14.3 Ansökningsavgifter för uppehållstillstånd och medborgarskap

Vissa grupper – dock inte asylsökande – betalar en ansökningsavgift för att ansöka om uppehållstillstånd eller förlängt uppehållstillstånd. Ekonomiskt bistånd beviljas som regel inte till denna avgift eftersom de som omfattas av den inte är förhindrade att vistas i sina hemländer.

Bistånd till avgiften för svenskt medborgarskap beviljas endast om medborgarskap krävs för att individen ska få en anställning.

### 6.14.4 Legitimation och bankavgift

En individ som saknar en giltig svensk identitetshandling har rätt till bistånd för avgiften vid anskaffning av en sådan, samt lägsta tillgängliga kostnad för fotografering. Ekonomiskt bistånd till pass beviljas som regel inte om individen redan har en annan svensk identitetshandling.

Bistånd kan beviljas till kostnad för bankkort och internetbetalning via internetbank med maximalt 1 procent av prisbasbeloppet per år.

### 6.14.5 Övriga avgifter

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till avgiften för att ansöka om skilsmässa. Bistånd beviljas inte till avgift för bostadsförmedling eller medlemskap i Hyresgästföreningen.

## 6.15 Begravningskostnad

Begravningskostnader täcks i första hand av tillgångarna i dödsboet och går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet. Ekonomiskt bistånd kan beviljas till begravningskostnad med maximalt ett halvt prisbasbelopp, om dödsboet helt eller delvis saknar tillgångar. Beloppet ska täcka kostnaderna för att möjliggöra en värdig begravning, såsom kista, transport till gravplats i Sverige, gravsten med inskription, blomdekoration, enkel förtäring för de närmast anhöriga och eventuellt arvode till begravningsförrättaren.

Bistånd kan beviljas till en begravning som ska ske utomlands med samma belopp som om begravningen skulle ha skett i Sverige. Bistånd beviljas inte till kostnaden för att transportera den avlidne till hemlandet.

Försörjningsskyldiga föräldrar ansvarar för att efter förmåga betala begravningskostnaderna för ett avlidet barn. I övrigt bedöms rätten till bistånd för begravningskostnad vanligen utifrån dödsboets och inte dödsbodelägarnas ekonomiska situation. Enligt rättspraxis kan dock en efterlevande make/maka anses ha en försörjningsskyldighet gentemot den avlidne som även gäller begravningskostnaderna, oavsett om det finns ett äktenskapsförord.

Socialtjänsten kan också beakta om den avlidne har givit bort eller sålt tillgångar förmånligt till en dödsbodelägare strax före dödsfallet.[43] Om det kan finnas försäkringar i dödsboet som täcker begravningskostnaderna helt eller delvis, bör bistånd beviljas enligt 12 kap. 1 § SoL med villkor om återbetalning enligt 33 kap. 2 § SoL.

### 6.15.1 Begravningskostnad för asylsökande

Asylsökande som får ersättning enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. har inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Däremot har asylsökandes dödsbon rätt till ekonomiskt bistånd för begravningskostnad på samma villkor som personer med uppehållstillstånd i Sverige.[44]

Alla som är folkbokförda i Sverige betalar begravningsavgift, som täcker kostnader för bland annat kremering, gravsättning och lokal för begravningsceremoni. Asylsökande betalar inte begravningsavgift och har inte rätt till detta. Dödsboet efter asylsökande kan därför beviljas ekonomiskt bistånd även för dessa kostnader.

### 6.15.2 Resa till begravning

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till skälig kostnad för resa inom landet till begravning av en nära anhörig. Med nära anhörig avses framförallt make, maka, sambo, barn som tillhör individens hushåll, förälder, syskon, mor- eller farförälder samt barnbarn. Skälig kostnad är kostnad för tåg- eller bussresa alternativt drivmedel om klienten bedöms vara i behov av bil.

[43] RÅ 1989 ref. 64, RÅ 1995 ref. 48 och RÅ 1994 ref. 53.
[44] RÅ 2009 ref. 29.

## 6.16 Skulder

Ekonomiskt bistånd till skulder beviljas som regel inte. Undantag kan göras endast om det skulle få allvarliga sociala konsekvenser för individen om skulden inte betalas. Det gäller framförallt hyres- och elskulder.

Bistånd till skulder kan beviljas om bedömningen görs att individen skulle ha beviljats ekonomiskt bistånd för den kostnad som givit upphov till skulden om han eller hon hade ansökt om det. Det ska dock i sådana fall finnas godtagbara skäl till att individen inte har ansökt om biståndet i tid.

Om individen har inkomster som överstiger rätten till försörjningsstöd ska bistånd till skulder beviljas enligt 12 kap. 2 § SoL, med villkor om återbetalning enligt 33 kap. 3 § SoL. Särskild delegationsordning gäller för beslut om bistånd till skulder.

### 6.16.1 Hyres- och elskulder

Vid hyres- eller elskuld ska individen som regel ha fått besked om avhysning eller avstängning av elen om inte skulden regleras, för att bistånd ska beviljas. Möjligheterna att få anstånd eller att upprätta en avbetalningsplan ska vara uttömda. Det ska framgå av utredningen av vilken anledning skulden har uppkommit och vilka åtgärder som har vidtagits för att en ny skuld inte ska uppstå.

Bistånd till hyresskuld kan även beviljas om en bostadslös individ deltar i en insats som syftar till att individen ska erhålla ett nytt hyreskontrakt och en förutsättning för detta är att skulden regleras. Samverkan ska ske med den myndighet som beslutar om insatsen och det ska framgå av utredningen vilka åtgärder som har vidtagits för att en ny skuld inte ska uppstå.

För bistånd till hyres- och elskulder gäller särskild delegationsordning. Om barn berörs av beslutet ska handläggaren göra en barnkonsekvensanalys inför beslutet. Observera att vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa ska en orosanmälan göras till socialkontoret enligt 19 kap.1 § SoL.

### 6.16.2 Övriga skulder

Bistånd till barnomsorgsskuld beviljas normalt inte. Den sökande ska i första hand hänvisas till kontakt med kommunens barnomsorgsadministratör för att undersöka möjligheten till att göra upp en avbetalningsplan.

Om ena eller båda föräldrarna måste tacka nej till eller avbryta en sysselsättning för att barnet inte har rätt till barnomsorg på heltid så länge familjen inte påbörjat avbetalning av skulden, kan bistånd, efter genomförd barnkonsekvensanalys, beviljas till barnomsorgsskuld enligt 12 kap. 2 § SoL med villkor om återkrav enligt 33 kap. 3 § SoL. Särskild delegationsordning gäller för beslut om bistånd till barnomsorgsskuld.

Om individen har en återkravsskuld hos CSN som medför att han eller hon inte får ta ytterligare studiebidrag- eller lån, kan bistånd till skulden beviljas med villkor om återbetalning under vissa förutsättningar. Se avsnittet *Studerande utan rätt till studiemedel*.

Ekonomiskt bistånd beviljas normalt inte till individer med utmätning hos Kronofogdemyndigheten, eftersom förbehållsbeloppet vid utmätning – det vill säga det belopp som den enskilde får behålla – ska sättas så att det motsvarar en skälig levnadsnivå. Om den enskilde har fått ändrade ekonomiska förutsättningar och begärt att förbehållsbeloppet ska höjas med anledning av detta, kan ekonomiskt bistånd beviljas i avvaktan på Kronofogdemyndighetens beslut.